

**Észak-Alföldi Regionális Államigazgatási Hivatal
Szociális és Gyámhivatal Szolnoki Osztálya**

Jelentés a Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő gyermek- és fiatalkorú bűnelkövetők helyzetéről, a 2009. évi bűnmegelőzési tevékenység értékelése

TARTALOMJEGYZÉK:

<u>I. JÁSZ-NAGYKUN SZOLNOK MEGYE SAJÁTOSSÁGAINAK, ADOTTSÁGAINAK, DEMOGRÁFIAI MUTATÓI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A 0-18 ÉVES KOROSZTÁLY ADATAIRA</u>	3
<u>II. BŰNÖZÉS ÉS A VESZÉLYEZTETTSÉG ALAKULÁSA, A BŰNCSELEKMÉNYEKKEL KAPCSOLATOS STATISZTIKAI ADATOK ELEMZÉSE, A BŰNCSELEKMÉNYEK ELKÖVETÉSÉNEK OKAI</u>	7
II. 1. BŰNELKÖVETÉS ÉS SÉRTETTÉ VÁLÁS	7
II. 2. A KISKORÚAK VESZÉLYEZTETETTSÉGE	7
II. 3. CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAK	9
<u>III. SZOCIÁLIS ÉS GYÁMHIVATAL JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI KIRENDELTSÉGÉNEK 2009. ÉVI BŰNMEGELŐZÉSI TEVÉKENYSÉGE</u>	12
III. 1. GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLATOK ALAPELLÁTÁS ÉS A VÉDELEMBE VÉTELLEL TÖRTÉNŐ CSALÁDGONDOZÁSÁNAK TAPASZTALATAI	14
III. 2. A BŰNMEGELŐZÉSI PÁLYÁZATOK, PROGRAMOK EREDMÉNYEI, TAPASZTALATAI	21
III. 3. A GYERMEKKORÚ ELKÖVETŐK ÉS A GYERMEKBŰNÖZÉS JELLEMZŐI	21
<u>IV. AZ ÖNKORMÁNYZATOK SZEREPE A BŰNMEGELŐZÉSBN</u>	22
IV. 1. KÖZTERÜLET FELÜGYELET	23
IV. 2. AZ ÖNKORMÁNYZATI RENDÉSZETI TEVÉKENYSÉGHEZ KAPCSOLÓDÓ EGYÉB HATÓSÁGI SZEREPLŐK	23
IV. 3. POLGÁRÓRSÉG A HELYI BŰNMEGELŐZÉSBN	23
IV. 4. BŰNMEGELŐZÉSI BIZOTTSÁGOK, BŰNMEGELŐZÉSI KONCEPCIÓK	24
<u>V. BŰNMEGELŐZÉSI TEVÉKENYSÉGET VÉGZŐ SZERVEZETEK</u>	24
V. 1. JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI FŐÜGYÉSZSÉG	24
V. 2. JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG TÁJÉKOZTATÓJA	26
V. 3. JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI IGAZSÁGÜGYI HIVATAL TÁJÉKOZTATÓJA	32
<u>VI. KÁBÍTÓSZERÜGYI EGYEZTETŐ FÓRUM TEVÉKENYSÉGE</u>	37
<u>VII. GYERMEKJOGI KÉPVISELŐ</u>	39
<u>VIII. EREDMÉNYEK, MEGOLDÁSRA VÁRÓ PROBLÉMÁK</u>	41
<u>IX. ÖSSZEGZÉS, CÉLOK, FELADATOK</u>	42

BEVEZETÉS

Jelentésünk összeállításakor most is az volt fő törekvésünk, hogy olyan szakmai anyagot állítsunk össze, amelyben kiemelt fontossággal bírnak azok a háttéranyagok, amelyeket szakmai irányítói-felügyeleti hatósági munkavégzésünk kapcsán a -bűnmegelőzés területén történő szoros együttműködésre alapozva- társhatóságoktól, bűnüldözésben-bűnmegelőzésben ezirányú feladatköröket ellátó rendészeti, igazságszolgáltatási szervektől, valamint valamennyi –e területen tevékenykedő, illetve tenni akaró – intézményektől, szolgáltatóktól megkaptunk és amelyeket beépítettünk - terjedelmi korlátokra is figyelemmel - szakmai anyagunkba.

A Jelentés elkészítését –mint minden évben- nagymértékben nehezítette, hogy nem rendelkezünk még teljes körűen a 2009. év KSH megyénkre vonatkozó statisztikai adataival és a települési önkormányzatok e témával kapcsolatos beszámolóinak a –visszaküldött adatlapok alapján- is csupán kb. 70%-a állt rendelkezésünkre. Ezúton is megköszönjük a - bűnmegelőzésben közvetlenül érintett-intézmények, szervezetek, szervek és hatóságok vezetőinek, munkatársainak szakmai munkáját, illetve együttműködését, amelynek eredményeként elkészíthettük jelentésünket.

Ez évben különösen nehéz volt értékelhető statisztikai adatokhoz jutni, mert a jogszabályi változások egyelőre nehezítették a szakmai szervek hozzáférését a minősített adatokhoz.

Az Államigazgatási Hivatal kiemelten kezelte a gyermekeket és fiatalokat érintő kérdéseket, a bűnmegelőzési tevékenységbe nemcsak a RÁK-on keresztül kapcsolódott be, hanem az esélyegyenlőség előmozdítása, a hátrányos megkülönböztetés visszaszorítása és a társadalmi szolidaritás erősítése céljából együttműködési megállapodást kötött a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Esélyek Házával is, amely még közös programokban még nem mutatkozik meg, de ezen elvek alapján működünk együtt néhány civil szervezettel.

A Jász-Nagykun-Szolnok megyében tevékenykedő szakemberek részvételével megtartandó megyei bűnmegelőzési konferencia keretében szükségesnek tartjuk, e szakmai anyagban foglalt megvitatását annak érdekében is, hogy a konferencián résztvevő szakemberek, illetve a téma iránt érdeklődést mutató megjelentek további észrevételeik, javaslataik megtételével hozzájárulhassanak a gyermek és fiatalkorú személyeket érintő bűnmegelőzési tevékenység eredményesebbé tételéhez, illetve a bűnmegelőzésben résztvevő intézmények és hatóságok közötti együttműködés további erősítéséhez.

Fontosnak tartjuk, hogy a médiával ápolt jó együttműködésünknek köszönhetően jelentésünk tartalmi elemei megjelenhetnek az elektronikus médiában is, ezzel is elősegítve a bűnmegelőzés társadalmazásának -hosszú, olykor nehézkes- folyamatát.

I. JÁSZ-NAGYKUN SZOLNOK MEGYE SAJÁTÓSÁGAINAK, ADOTTSÁGAINAK, DEMOGRÁFIAI MUTATÓI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A 0-18 ÉVES KOROSZTÁLY ADATAIRA

Az ország keleti felében található Észak-Alföldi régió három megyéje közül a legkisebb Jász-Nagykun-Szolnok megye. 5 500 km²-es területe alapján a nyolcadik, **394.891** fős lakossága alapján a tizedik az országban. A megye népsűrűsége már csak 71/fő/km². Demográfiai sajátosságaik, gazdasági helyzetük, lakosságuk életszínvonala alapján sok hasonlóság figyelhető meg a régió három megyéjében. A megye székhelye Szolnok, a megye fontos ipari, kereskedelmi, oktatási, kulturális és

Jelentés a Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő gyermek- és fiatalkorú bűnelkövetők helyzetéről, a 2009. évi bűnmegelőzési tevékenység értékelése

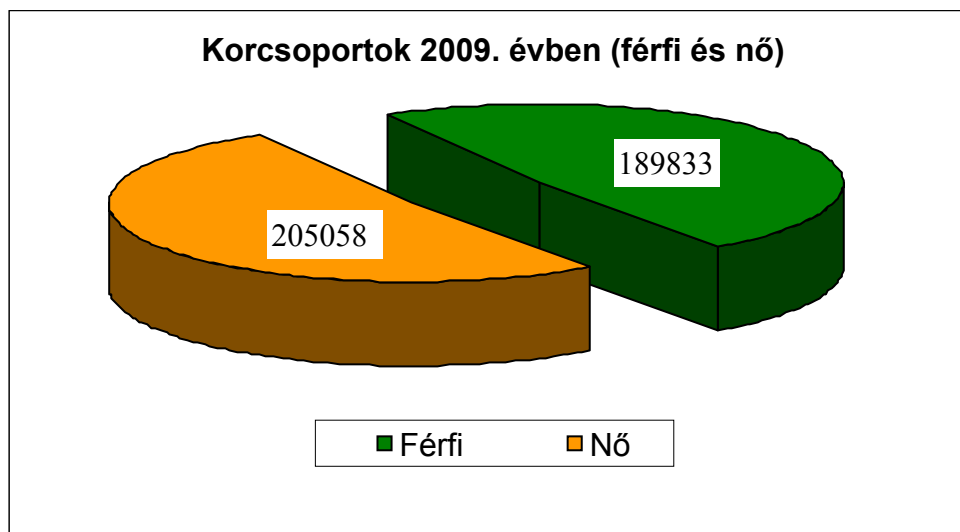
idegenforgalmi központja. Szolnok az ország 11. legnagyobb városa, az ország keleti felének legfontosabb közlekedési csomópontja. Itt él a megye lakosságának 18,5 %-a (75,4 ezer fő). A 78 település 7 kistérséghez tartozik. A Szolnoki kistérség kivételével megyénk kistérségei hátrányos helyzetűek.

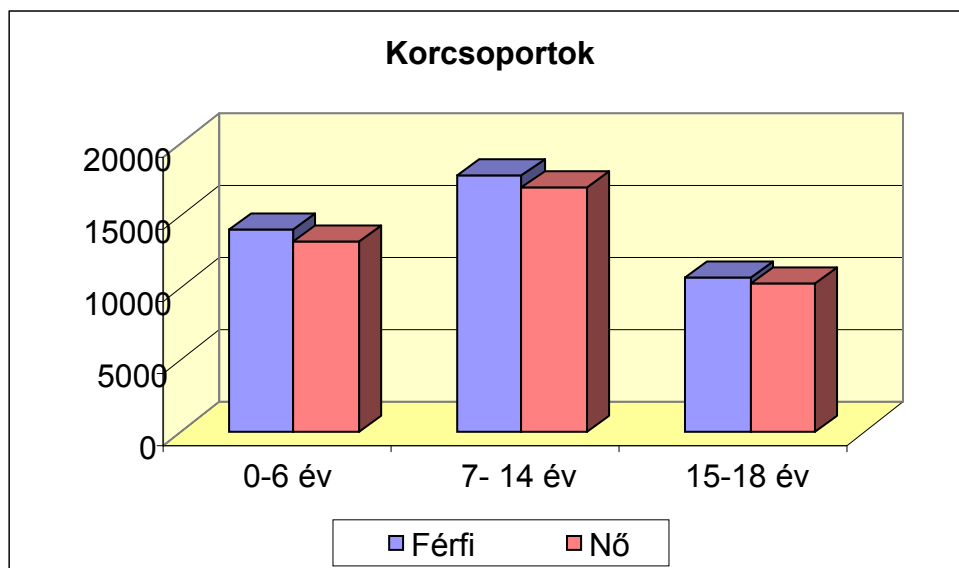
A legelmaradottabb kistérségek közé tartozik a Kunszentmártoni és különösen a Tiszafüredi kistérség. Jász-Nagykun-Szolnok megyében a születéskor várható átlagos élettartam férfiaknál 68,71 év ennél a régióban Szabolcs Sz. megyében kis mértékben kevesebb, nőknél 77,19 év, a régióban ez a legkisebb mutató. Ez messze elmarad az országos – ám európai viszonylatban ugyancsak alacsony – átlagtól.

Informatikai osztály leválogatása 2009. év

Korcsoportok	Férfi	Nő
0-6 év	13868	12982
7-14 év	17160	16250
15-18 év	10274	9659
0-100 év	189833	205058

Férfiak-Nők megoszlása 2009. évben (KSH)

Korcsoportok 2009. (KSH)

Megyénkben összesen: **80.139** fő gyermek és fiatalkorú lakos élt 2009. december. 31-én. A megyében él az ország népességének közel 4 %-a –az összlakosság számához viszonyítva-, 2,3 %-kal kevesebben, mint tíz évvel ezelőtt. A népességfogyás országos tendencia, oka a csökkenő születésszám, illetve az ebben a megyében különösen magas halálozási arány. A relatíve magas megyei elvándorlás nem számszerűsége, hanem a lakosság „minőségének” megváltozása miatt említendő sajnálatosan. Az elvándorlók között a magas iskolai végzettségű, fiatal munkavállalók vannak többségben, az idevándorlók életkora magasabb, iskolai végzettsége alacsonyabb. A lakosság 70 %-a városi, 30 %-a községi lakos. Tíz év alatt jelentősen nőtt a városban lakók aránya, megyénkben jelenleg 20 város van.

Jász-Nagykun-Szolnok megye nemzetiségi szempontból viszonylag homogén, egyedül a roma etnikai kisebbséghez tartozó lakosság aránya számottevő. A 2001. évi népszámlálás során a megyében 11 700 személy, a lakosság nem egészen 3 százaléka vallotta magát roma nemzetiségűnek. Ez a szám jelentős mértékben elmarad a jelenleg becsült adatoktól, ami azt mutatja, hogy sokan még mindig nem kívánják vállalni roma származásukat. Reális számítások szerint jelenleg több, mint 50.000 fő körül lehet a romák száma, esetükben a születések számának növekedési aránya viszont lényegesen magasabb, mint a többségi lakosság viszonylatában.

Arányuk településenként változó, a természetes adatok alapján 0-99 % között mozog. A lakosság több mint 10 %-a vallotta magát roma nemzetiségűnek Alattyánban, Jánoshidán, Jászladányban, Jásztelken, Tiszabón és Tiszaburán, de a jövő évi népszámlálási adatok már egész biztosan mást fognak mutatni. A munkanélküliségi ráta 2009. decemberében 11,4 % volt, ami közel egyezik az országos aránnyal, de magasabb a tavalyinál.

2009. évben Jász-Nagykun-Szolnok megyében **átlagosan 28.913 fő álláskereső** volt nyilvántartva, amely 5.409 fővel magasabb létszám, mint az előző évben. Ilyen drámai emelkedés csak az ún. „rendszerátváltás” idején fordult elő.

A munkanélküliség elsősorban a kevésbé iskolázottakat, a szakképzettség nélkülieket sújtja, ugyanakkor az utóbbi néhány évben a munkaerőpiacon egyre nagyobb arányt képviselnek a diplomás munkanélküliek is.

2009. év átlagában Jász-Nagykun-Szolnok megyében tovább romlott az álláskeresők **iskolai végzettség** szerinti összetétele az előző évihez képest. A szakképzetlenek és ezen belül a legfeljebb

Általános iskolát végzettek aránya is emelkedett egy év távlatában. Az összes álláskeresőn belül a szakképzettség nélküli álláskeresők részesedése 55% körüli volt. Ugyanekkor a megyei átlagnál jóval magasabb – több mint 5%-os – részarányt képviseltek a felsőfokú végzettséggel rendelkező álláskeresők a megyeközpont térségében.

A megyében a 2008. évi 1768 fővel szemben 2670 fő pályakezdő munkanélkülit tartottak nyilván, ez rendkívüli, döbbenetes emelkedés.

2009-ben megyénkben 3750-en születtek és 5600-an hunytak el, a természetes fogyás 1850 fő. Az év folyamán 1200 házasságot kötöttek és 900 válás történt. Fontos tényező a belföldi vándorlási különbözet: -2.550 fő. Tényleges fogyásunk 4.100 fő volt, ezévből is egy község lakosságával vagyunk kevesebben.

A csecsemő halálozások száma 30, ami 8-cal több a tavalyinál, ez nagyon rossz mutató.

A nemzetközi vándorlási különbözet megyénkben 300 fő, ami öröndetes, de nem tudjuk kimből is tevődik össze. Eddig a trianoni határon kívül élő magyar származású polgárok letelepedése volt a jellemző, az elmúlt években erősödött azonban a távolabbról érkező, magyar gyökerekkel nem rendelkező betelepülők száma.

Lehangoló a foglalkoztatási arány, az aktív korú népesség arányában: 46,4%, ami drámaian alacsony, mindez felveti az azonnali társadalmi intézkedések szükségességét.

A foglalkoztatottak száma mindössze: 138.900 fő volt, a gazdaságilag **inaktívak száma 142. 900 fő.**

Ez döbbenetes, hiszen megyénkben kevesebb a foglalkoztatott, mint az inaktívak csoportja.

A legutóbbi mikro cenzus alapján képet kapunk az előző öt év legfontosabb jellemzőiről, melyekből az alábbiakat emeljük ki.

A megye népességének korösszetétele kedvezőtlenül változott, csökkent a gyermekkorú népesség részaránya, ezzel egyidejűleg nőtt a 60 év felettek hányada. Az özvegyek aránya is számottevően nőtt. Folyamatosan csökkent a házasságban élők száma. A megye lélekszáma 1960 óta folyamatosan csökken. Ez idő óta számottevően nőtt az idősek és az idősebb felnőttkorúak aránya, a gyermekkorúak hányada jelentősen, a felnőttkorúak aránya pedig mérsékelten csökkent. 1980 óta növekszik a nőtlenek és hajadonok aránya, a házasoké pedig csökken.

A foglalkoztatottak iskolázottsága érzékelhetően javult az elmúlt négy év alatt. A legfeljebb alacsonyfokú végzettségűek hányada az összes foglalkoztatotton belül 17 %-ra mérséklődött. A foglalkoztatottak kétharmada középfokú végzettséggel rendelkezik, minden ötödik-hatodik munkában álló felsőfokú végzettségű. A foglalkoztatottak hattizede 20 fős vagy annál nagyobb létszámot foglalkoztató szervezeteknél, 11 %-uk 10-19 fős, 23 %-uk pedig 10 fő alatti cégeknél dolgozott. A munkavállalók többsége 57%-a magántulajdonú cégnél tevékenykedett.

A megyében kb. 118130 család élt, hasonlóan a négy év előttihez. A családszerkezet számottevően nem változott, de a korábbi tendenciák egyre erősebben érvényesülnek. 84 ezret meghaladó volt a házasságon alapuló családok száma, 16 ezret megközelítette az egyre elfogadottabbá váló élettársi

kapcsolat, míg 18 ezret tett ki az egyszülős család. A mikro cenzus idején 45 ezer gyermektelen család lakott a megyénkben, 9 %-kal több mint 2001-ben, az összes családon belüli arányuk 38%, ami 35-al több a négy évvel korábbinál. A megyében a családok harmada egy gyermeket nevel, egyötöde kettőt, három, vagy annál több gyermeket vállaló családok aránya 9%. 100 családra 103 gyermek jut, ötten kevesebb, mint 2001-ben.

Jász-Nagykun-Szolnok megye 78 településéből 73 önkormányzat működtet közművelődési intézményt vagy közösségi színteret. 1 településen szünetel (Tószeg), 4 településen (Csataszög, Hunyadfalva, Tiszavárkony, Szászberek) viszont sem közművelődési intézmény, sem közösségi színtér nincs. 13 önkormányzat ÁMK – Általános Művelődési Központ (óvoda, és/vagy általános iskola, művelődési ház, nyilvános könyvtár együtt) keretében, 3 településen önálló intézményként, 49 településen összevonva könyvtárral, teleházzal, ifjúsági házzal látja el a közművelődési feladatot. 8 településen csökkentett nyitva tartással, heti 2-14 órát tart az intézmény nyitva.

Ezek az adatok jelzik azokat a kritikus folyamatokat, amelyekkel szembe kell nézni a gyermekvédelemnek. Új elem volt 2009-ben a Nemzeti Ifjúsági Stratégia, mely szakmai alapokon próbál javítani a fiatalok helyzetén, lehetőséget teremtve a képességeik szerinti boldogulásra. Ez azonban nem jelentkezett semmilyen konkrét intézkedésben, így nincs hozzárendelve költségvetési forrás.

II. BŰNÖZÉS ÉS A VESZÉLYEZTETTSÉG ALAKULÁSA, A BŰNCSELEKMÉNYEKKEL KAPCSOLATOS STATISZTIKAI ADATOK ELEMZÉSE, A BŰNCSELEKMÉNYEK ELKÖVETÉSÉNEK OKAI

II. 1. Bűnelkövetés és sértetté válás

A veszélyeztető tényezők kialakulása szempontjából – mind az áldozati, mind az elkövetői oldalon – a legfontosabb szerepet változatlanul a család képviseli. Az ott jelentkező rendellenességek, negatív folyamatok meghatározhatják a fejlődésben lévő gyermek kriminális identitását.

Sok esetben azonban már a család sem elegendő a bűncselekmények áldozatává vált gyermekeknek ahhoz, hogy a helyzetet közösen feldolgozhassák. Ehhez a folyamathoz feltétlenül szükségesnek ítéljük külső személyek, elsősorban szakemberek (pld. pszichológusok, szociális munkások stb.) bevonását, mivel sohasem szabad elfeledkezni arról, hogy a fiatalok jelentős része számtalan átél negatív élménnyel, a megalázó bánásmód, a családon belüli erőszak, a kiszolgáltatottság, tehetetlenség, az iskolai kudarcok, illetve az elhagyatottság érzésvilágával a háta mögött érkezik elének, ez pedig jelentősen rányomja a bélyegét személyiségére, érzésvilágára, mentális állapotára.

2009-ben a gyermekkorú elkövetők száma az elkövetői lakóhelyen 161, a gyermekkorú elkövetők által elkövetett regisztrált bűncselekmények száma az elkövetés helye szerint: 249. A fiatalkorú bűnelkövetők száma a bűnelkövető lakóhelye szerint: 507, a fiatalkorú bűnelkövetők által elkövetett regisztrált bűncselekmények száma az elkövetés helye szerint: 924 (KSH).

A gyermekkorú sértettek száma összesen 266 volt, közülük 168 fiú és 98 leány. A fiatalkorú sértettek száma összesen 350 volt, ebből 213 fiú és 137 leány (KSH).

II. 2. A kiskorúak veszélyeztetettsége

Évről-évre alig- alig változnak a veszélyeztetettségi tényezők, jól érzékelhető azonban, hogy a társadalmi, gazdasági, morális válság miatt a veszélyeztetettek száma folyamatosan emelkedik, egyre

Jelentés a Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő gyermek- és fiatalok bűnelkövetői helyzetéről, a 2009. évi bűnmegelőzési tevékenység értékelése

nagyobb a látencia, mert olyan társadalmi csoportokat is elér a válság, melyek eddig kívül tudtak maradni a kriminogén hatásrendszeren.

A veszélyeztetett gyermek- és fiatalok magas aránya és Jász-Nagykun-Szolnok megye számos kistérségében (településeken) érzékelhető nehéz gazdasági helyzet együttesen nagy kihívást jelent a megye gyermekvédelmi rendszere számára. Alig 80 ezer fő, a lakosság több mint 20 %-a 18 éven aluli a megyében. Ők azok, akik életkoruk alapján a gyermekvédelmi rendszer potenciális alanyai. Az, hogy közülük hányan kerülnek valóban kapcsolatba a gyermekjóléti szolgálattal, jegyzői gyámhatósággal, a gyámhivatallal, esetleg valamelyik bentlakásos intézménnyel, a családi körülményeikkel, szüleik anyagi helyzetével-, életvitelével (nem utolsósorban a veszélyeztetéssel érintett gyermekkel szoros kapcsolatot ápoló baráti társaság összetételével stb.) egyaránt összefügg.

A kiskorúak kriminalitásában – sértetti és elkövetői oldalon egyaránt – fontos tényező a sértett és az elkövető kapcsolatának vizsgálata. A gyermekkorú elkövetők a vizsgált időszakban jellemzően idegenek sérelmére követtek el bűncselekményt. Emelkedett az iskolatársak ellen elkövetett cselekmények száma, a gyermekek körében jellemző még az ismerősök sérelmére elkövetett jogsértések nagyobb száma is.

A veszélyeztetettség okainak sorrendje megyénkben megegyezik az országos sorrenddel:

A veszélyeztetettség okainak sorrendje megyénkben 2009.	Okok	veszélyeztetett gyermekek száma (fő)	Megoszlás (%)
1	anyagi	6663	54
2	környezeti	3194	26
3	magatartási	1937	17
4	egészségi	351	3
Összesen:		12145	100

A gyámhatóságok által nyilvántartott veszélyeztetett kiskorúak száma megyénkben 2009-ben:

Év	Veszélyeztetett kiskorúak száma (fő)	Az összes kiskorú száma (fő)	Veszélyeztetett kiskorúak aránya (%)
2003	14800	91022	16 %
2004	14508	89115	16 %
2005	14594	88156	16,5 %
2006	14150	85662	17 %
2007	14050	84742	16,5 %
2008	13413	82959	16 %
2009	12145	80139	15%

Jól látható, hogy a gyermeklétszám folyamatos, egyre erősödő csökkenése mellett arányaiban múlt évig nem csökkent a veszélyeztetett helyzetű gyermekek aránya, de 2009-ben egy egész százalékos csökkenés következett be, ezt nem tudom még értékelni, mert benne van a statisztikai hibahatárban. Az tény, hogy ez örömdetes csökkenés, amit a megismert többi adatból nem tudok helyesen értelmezni. De tekintsük ezt a rendszer egyre jobb működésének. A gyermekekhez kapcsolódó különböző pénzügyi és természetbeni támogatások eddig nem hozták meg a várt eredményeket:

továbbra is vezető okként jelenik meg az anyagi okokból való veszélyeztetettség, mely gyakran társul a szülők elhanyagoló nevelésével, alkoholizálásával.

A veszélyeztetett gyermekek között arányaiban több szabálysértő, bűnelkövető, iskolakerülő, szökésben lévő, továbbá bűncselekmény sértettje van, mint a nem veszélyeztetett, kiegyensúlyozott családi légkörben nevelkedő gyermekek között.

A bűnelkövetők körén belül 8-10 % között mozog a veszélyeztetett fiatalok aránya. A gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő kiskorúak által elkövetett bűncselekmények az összes kiskorú által elkövetett bűncselekmények 4-5 %-át teszik ki.

Országos átlagban a gyermekkorú (14 év alatti) elkövetők közel 80%-át már a bűncselekmény elkövetése előtt ismerte a gyermekvédelmi rendszer, a mi tapasztalataink 60% körüli értéket mutatnak. A rendőrség jelentése alapján 2009. évben a 10%-ot sem érte el a korábban gondozottak száma. Ez a továbbiakban vizsgálandó körülmény.

II. 3. Családon belüli erőszak

Egyetértünk azzal az alapvetéssel, hogy „a gyermekbántalmazás nem családi, hanem társadalmi ügy”.

Évente mintegy 30 gyermek hal meg bántalmazás miatt, beleértve a csecsemőgyilkosságokat is. A gyermekek első életévében bekövetkezett halálának az oka az esetek 7%-ban bántalmazás. Becslések szerint egy feltárt esetre legalább 25 tényleges eset jut. A gyermekbántalmazás 80 %-a családon belüli. Az elkövetők fele a szülők valamelyike (inkább anya), 17-17 százalékuk nem rokon, illetve az anya új élettársa, barátja, 6 %-uk mostoha szülő, 10 %-uk nem sorolható egyik kategóriába sem.

A saját, megyei adataink hasonlóak az országos képhez, nálunk az anyai élettárs jelenléte erősebben mutatkozik.

A gyermek életének bármelyik periódusában történik az első durva bántalmazás, törvényszerű, hogy újabb atrocitások követik azt. Minél gyakrabban és kíméletlenebbül verik, gyötrik, szidalmazzák a gyermeket, annál tartósabb és visszafordíthatatlanabb a testi–lelki sérülés. A látványos fizikai károsodások egy része begyógyul, de vannak olyan károsodások, amelyek maradandó érzékszervi vagy értelmi fogyatékkosságot, központi idegrendszeri elváltozásokat okoznak. A lelki sebek pedig nem gyógyulnak be soha!

Azoknak, akik hivatásuknál fogva gyermekekkel foglalkoznak: az egészségügyben, a nevelés–oktatás területén, védőnőnek, pedagógusnak, a gyermekvédelmi szakembernek (hatóságiaknak is), de a szülőknek is fontos lenne többet tudni az agresszióról, saját agresszivitásukról (azokról is, amelyeket az intézmények, a környezet, a mindennapok erőszakolnak rájuk).

Az **erőszak** sokrétű jelenség: nemcsak a gyermekek bántalmazását jelenti, hanem a családban élő nőtagok, házastársak, idős emberek bántalmazását is.

A gyermekeket érintő erőszak elkövetői többnyire a családtagok, akik visszaélnek a gyermek bizalmával, vagy a tágabb környezet felnőtt tagjai és más gyermekkorú személyek. Sajnos, az anyák aránya az elkövetők között nagyobb. Az apák, nevelőapák bántalmazó magatartását is sok esetben az anyák indukálják. A nemzetközi és hazai adatok tükrében megállapítható, hogy a gyermekbántalmazás előfordulási gyakorisága országonként, kultúránként változó. A magyar esetek előfordulási gyakoriságát nehéz adatokkal alátámasztani. Az adatszolgáltatást nehezíti, hogy az áldozatok és az eseményről tudó családtagok, a szűkebb-tágabb környezet titokban tartja, szégyenérzetből, megbélyegzéstől való félelmükben – vagy félve a büntetőjogi következményektől.

A kiskorú, gyermekkorú és a fiatalkorú sértettek között is a fiúk aránya nagyobb: 60% fölötti. A sértetté válást elősegítő oksági tényezők közül kiemelkedik a kiskorúaknál az *életkor, az óvatosság hiánya, a provokáló magatartás, a kiszolgáltatott függőviszony és a hanyagság*, valamint a *környezet közömbössége*.

A **gyermekelkövetők** száma évenként változó. Az oksági tényezők közül kiemelkedik a **figyelmeztelenség**, követi a **figyelmetlenség**, az objektív okok között első helyen a **rossz baráti, alkalmatlan családi környezet** jelenik meg, ezt követi **az átmeneti pénzzavar**; megjelenik a **családi probléma, a helytelen nevelés és az iskolai konfliktusok** is.

A gyermekbántalmazásról országos méretű statisztika nem áll rendelkezésre. A veszélyeztetett gyermekeket a közoktatás intézményeiben regisztrálják. A bölcsődék gyermekvédelmi feladatai között már szerepel felismerésük és segítségük.

Kriminálisan veszélyeztetettek azok a fiatalok, akiket valamilyen makro- vagy mikrotársadalmi körülmény a szocializációjukban megzavart és ennek következtében beilleszkedési és magatartási zavarokkal küszködnek.

A gyermekeken elkövetett erőszakról szóló tanulmányok szerint az abúzusoknak csak kis százaléka gyökerezik elvakult kegyetlenségben, többségüket a **reménytelenség pozíciójából követik el**, amelyben a szülő a gyermek áldozatának érzi magát. Annak a szituációnak, amelyben a visszaélés megtörténik, egyik erőteljes paradoxona éppen ez, hogy a bántalmazó anyák érzik magukat a gyermek vagy más személy, vagy a kényszerű helyzet áldozatának.

A gyermekbántalmazás két formája, a *bántalmazás* és az *elhanyagolás* közül, az utóbbi folyamatosan és tartósan meglévő mozzanata az elégtelen szülői magatartásnak, de nem mindig kapcsolódik össze bántalmazással.

Milyen tényezők játszanak szerepet a bántalmazás kialakulásában?

- a harmonikus szülő-gyermek kapcsolat felbomlása
- a gyermeki dühreakciók
- a felnőtt inadekvát nevelői attitűdje
- a gyermekek közötti agresszió kezelhetetlensége
- eredményesnek vélt büntetési módok
- a szülő személyisége, aktuális hangulat- és idegállapota.

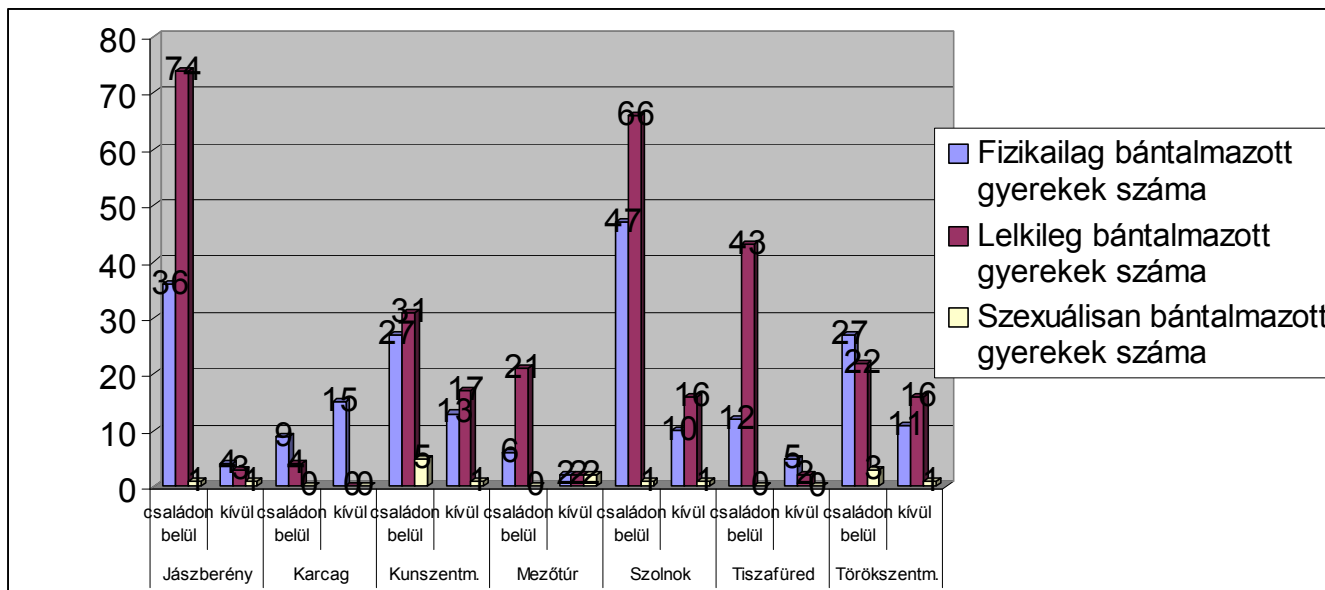
Az adatok jól mutatják, hogy a gyermeket érő agresszió döntően a család körül keletkezik, ott lesz elszenvedő fél. A családon kívüli sértettségük is döntően a számukra ismerős közegben történik (Pl.: iskola, szórakozóhely stb.). Látható, hogy a lelkiileg bántalmazott gyermekek száma lényegesen magasabb a fizikai agressziót elszenvedőknél. Tudnunk kell, hogy ezek a statisztikák csak a cseppet jelentik a tengerben, arra viszont elégségesek, hogy megmutassák az arányokat és alapjául szolgáljanak a megoldáskeresésnek. A lelki bántalomról mindig kevesebb szó esik, de a pszichológusok hangsúlyozzák: a következmények súlyosabbak és nem látható, hogy mikor hatnak igazán, ezért az eredményes kezelésük nehéz. Ez évben is megpróbáltuk bemutatni a kistérségi szinteken történő cselekményeket is, remélve, hogy a területen lévők hasznosítani tudják saját munkájuk során.

Jelentés a Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő gyermek- és fiatalkorú bűnelkövetők helyzetéről, a 2009. évi bűnmegelőzési tevékenység értékelése

Kistérség	Család	Fizikailag bántalmazott gyerekek száma	Lelkileg bántalmazott gyerekek száma	Szexuálisan bántalmazott gyerekek száma	Összesen
Jászberény	családon belül	36	74	1	111
	kívül	4	3	1	8
Karcag	családon belül	9	4	0	13
	kívül	15	0	0	15
Kunszentmárton	családon belül	27	31	5	63
	kívül	13	17	1	31
Mezőtúr	családon belül	6	21	0	27
	kívül	2	2	2	6
Szolnok	családon belül	47	66	1	114
	kívül	10	16	1	27
Tiszafüred	családon belül	12	43	0	55
	kívül	5	2	0	7
Törökszentmiklós	családon belül	27	22	3	52
	kívül	11	16	1	28

Családon belül összesen 435 erőszakos cselekmény történt, családon kívül 122. Ezt, -mint mindig hangsúlyozzuk- néhány magyar kutató 25 szorzószámmal venné becsült adatnak, ha elfogadjuk ezt a becslést, azt gondolom valóban közelebb kerülhetünk a tényadatokhoz. Nagy változások nem történtek, kíváncsian várjuk, hogy távoltagekből fakadó intézkedések, mennyiben fogják befolyásolni az eddigi adatainkat. Érdekes lesz megfigyelni, hogy a lelki bántalmazások adatai mennyiben változnak, hiszen a Be. nem ismeri ezt a fajta rossz bánásmódot, pedig a gyermekfejlődését, személyiségének érését, torzulását a lelki folyamatok alapvetően képesek befolyásolni.

A jogszabály módosítása természetesen addig meg is történhet, mi ezt jelen eszközeinkkel is támogatjuk.

A rossz bánásmód okai között szerepel a drog-, illetve alkoholfüggőség, a pszichopátiás személyiség. A szociológiai kutatások a bántalmazások okaként a **munkanélküliség és a szegénység** szerepét hangsúlyozzák, amelyek krónikus stresszként hatnak a családokra, csökkentve a szülők képességét arra, hogy alkalmazkodjanak a váratlan helyzetekhez, illetve egészséges módon megküzdjenek azzal a tapasztalattal, hogy az események – pl. a gyermek magatartása – nem az ő igényeik szerint alakul. Több tényező együttes jelenléte szükséges ahhoz, hogy a stresszhelyzetben lévő szülő abúzust kövessen el. Ilyen tényezők: **a családi élet diszharmoniója, az erőszak jelenléte a család történetében, a férj dominanciája a házasságban, az alacsony iskolázottsági szint, a fizikai büntetés hasznosságának állítása, és a család izoláltsága.**

III. SZOCIÁLIS ÉS GYÁMHIVATAL JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI KIRENDELTSÉGÉNEK 2009. ÉVI BŰNMEGELŐZÉSI TEVÉKENYSÉGE

2009. évben a települések alig nyújtottak be bűnmegelőzést érintő pályázatot, amelynek oka, hogy a pályázatok benyújtásához kapcsolódóan a pályázatkürrők által előzetesen feltételként szabott kritériumoknak eleve nem tudtak megfelelni. De szerepet játszik mindebben az is, az elmúlt évek folyamatos sikertelenségei a pályázni szándékozókot „alulmotiválttá” tették. Szakmai ellenőrzéseink során – mindenek ellenére - számos hasznos kezdeményezéssel találkoztunk. Legjobb megelőzés a prevenció és ezt egyre többen látják és nagyon jó szabadidős programokat szerveznek a gyermekek, fiatalok részére.

Ellenőrzéseinkkor minden esetben hangsúlyoztuk, hogy a veszélyhelyzetben lévő gyermekek külön figyelmet igényelnek, mind gyermekjóléti, mind nevelési szempontból. A gyermekjóléti szolgálatok és a közoktatási intézmények általában nem érzik ennek a témakörnek a súlyát. Sokféle szabadidős program működik, de hiányzik a célhoz kötöttség, márpedig ezeken a gyermekeken csak úgy lehet segíteni, ha külön (is) foglalkozunk velük.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitánysággal megkötött együttműködési megállapodás alapján segítjük egymás munkáját. Egymás rendezvényein részt veszünk. Kapcsolatunk nem folyamatos, mert a rendőrség is hihetetlen mértékben túlterhelt, és mi sem tudunk kellő energiát fordítani a szakmai kapcsolatok ápolására.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazságügyi Hivatallal továbbra is az áldozatvédelem és a jóvátétel tárgyában tartottunk fontos szakmai egyeztetéseket, egyébként a felmerült problémákat folyamatos egyeztetéssel oldottuk meg. Kapcsolattartásunk mindvégig személyes és érdemi volt.

A Megyei Gyermekvédelmi Kerekasztal szakmai programjának kialakításakor figyelembe vettük a szakemberek igényeit és a civil szervezetek kéréseit is. A közös munka kapcsán elfogadták hivatalunk álláspontját a bűnmegelőzési tevékenységre vonatkozóan. Érdemi lépéseket tettünk a programok kialakításában és ennek meg is van a eredménye, mert nőtt az érdeklődés a bűnmegelőzési tevékenység iránt.

A gyermekjogi képviselővel a szociális és gyámhivatal megyei kirendeltségének vezetője többnyire negyedévente, (illetve szükség szerint) folytatott szakmai egyeztetést, míg a munkatársak az észlelt probléma megoldása érdekében azonnal kapcsolatba léptek a jogvédővel, aki ez évben is tájékoztatott bennünket a bűnmegelőzési tevékenységgel kapcsolatos észrevételeiről.

Részt vettünk a Kamasz-tanya sikeres pályázatának elkészítésben, mely által a megye legnagyobb ifjúsági beruházása valósul meg, kiemelt figyelemmel a hátrányban és fogyatékkal élők szabadidős programjainak szervezésére.

Valamennyi ellenőrzési jegyzőkönyvünk szakmai megállapítását képezi a bűnmegelőzési tevékenység elemzése, illetve értékelése. Minden lehetséges eszközzel segítjük, hogy az érintettek megismerjék a közösségi és lokális bűnmegelőzési programokat. Hivatalunk rendszeres kapcsolatot tart a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Megelőzési Alapítvány titkárával, a Területi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnökével a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság bűnmegelőzési osztályvezetőjével, az Igazságügyi Hivatal igazgatójával és áldozatsegítéssel foglalkozó munkatársaival, hogy a szakmai információkat –indokolt esetben- akár közösen is feldolgozhassuk.

A korábban megismert TÁMOP 5.6.2. nagyprojekt sajnos mégsem indult el. Kistérségi elnökökkel történt tárgyalásaink során arra a megállapításra jutottunk, hogy a kistérségi szervezeteknek országos szövetségi rendszerre lenne szükségük, mert a bűnmegelőzési tevékenység kívül esik a szakmai tevékenységrendszerükön, ugyanakkor érzik a téma fontosságát, elvi együttműködésükről biztosították hivatalunkat.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Polgárőr Szövetséggel sikerült a szakmai kapcsolatokat tovább szélesíteni. Kistérségi rendezvényeinken több polgárőr vett részt. A polgárőrök tevékenységének támogatására, illetve annak fontosságára minden szakmai ellenőrzésünk kapcsán kitértünk.

Hivatalunk a múlt évben is segítette a társadalmi integrációt elősegítő szociológiai kutatásokat (Szent István Egyetem), tevékenyen részt vettünk szakmai segítséget nyújtottunk a kutatás eredményességéhez. Felhívtuk az önkormányzatok figyelmét a szociális térképek megalkotásnak szükségességére, mert szakmai meggyőződésünk, hogy a felmerült, illetve feltárt problémákra konkrét, helyi válaszokat kell adni, az adott segítői rendszer segítségével.

Szólnunk kell a Magyar Tudományos Akadémia Ferge Zsuzsa által vezetett Gyermekszegénység Elleni Programjáról, ami jelenleg az egyetlen kormányzati szintre emelt intézkedési és cselekvési terv. Megállapították, hogy országunkban a népesség 12-13 %-a, a gyermekek ötöde szegény. Ferge Zsuzsa elismeri a problémákat és reméli, hogy a következő kormány „komolyabban veszi a program megvalósítását, ezáltal a gyermekszegénység csökkentését”. Korrekt adatok nincsenek, de bizonyosan több tízezer gyermek éhezik folyamatosan, sokaknak az iskolai étkezés lenne az egyetlen lehetőség,

de mivel egyre többen nem látogatják az iskolát, ez is csak lehetőség marad. Kitörési pontként ők is az iskoláztatást sorolják az élre, de nem értenek egyet a családi pótlék természetbeni juttatásával.

A gyermekekkel, ifjúsággal foglalkozó szakemberek között folyamatos - szükség szerint esetkezelésre is kiterjedő - **együtműködést** kell kialakítani, különös tekintettel a devianciák kockázati tényezőinek jelzésére, a **jelzőrendszerben, hálózatépítésben** való részvételre és a korai pszicho-szociális beavatkozásra. Hivatalunk továbbra is nyitott a szakmai problémák megoldására tett minden együtműködési formára.

Az oktatási, nevelési intézmények esetében a **gyermekvédelem** szakembereivel való együtműködésnek és jelzésnek kiemelt szerepe van, mert a jelzések közel fele a közoktatási intézményekből érkezik, ezt az együtműködést feltétlenül szeretnénk erősíteni.

III. 1. Gyermekjóléti szolgálatok alapellátás és a védelembe vétellel történő családgondozásának tapasztalatai

„ Amennyiben a gyermekjóléti szolgálat maga észleli a bántalmazást vagy a gyermek személyesen kér a szolgálattól segítséget, azonnal fel kell vennie a kapcsolatot az orvossal, a gyámhatósággal, a rendőrséggel és az oktatási intézménnyel, valamint **szükség esetén azonnali intézkedésként ki kell emelnie a gyermeket a családból.** A jelzőrendszerből származó jelzés esetén tájékozódnia kell az addig megtett lépésekről, majd azonnal meg kell tennie azokat az intézkedéseket, amelyeket a jelzést adó még nem tett meg vagy nem kompetens azok megtételére. Ezek mellett *minden esetben visszajelzést kell küldenie* a jelzést adó szervnek arról, hogy milyen intézkedéseket valósított meg. ” (AJB-2227/2010 6.4.) Ezt a megállapítást szerintem még tovább kell gondolni.

2009-ben az 1032 védelembe vett gyermek 432 családban élt.

Az alapellátás olyan, a család belátásán alapuló segítség elfogadását jelenti, amely a gyermek érdekeinek védelmében a családot célozza. A gyermeknek, szülőnek, családnak joga van a segítséget nem elfogadni. A gyermek azonban életkorából adódóan és a családtól való függése miatt kiszolgáltatott helyzetben van, ezért a gyermeknek különleges védelmet kell nyújtani. E védelem különlegesen fontos eszköze a gyermekjóléti szolgáltatás.

Csak a szakszerűség mentén dőlhet el, hogy az önkéntes együtműködés-e a megfelelő. A gyermekjóléti szolgálatoknál dolgozó szociális munkások egyik legfontosabb feladata, hogy folyamatosan megértessék a gyermekekkel és szüleikkel, családtagjaikkal, hogy a problémamegoldás fontos része az ő közös munkájuk. Fontos, hogy a család érezze, ez az együtműködés az ő érdekét szolgálja. Ez nem jelenthet kényszert számukra, hanem hasznos információkat közöl, lehetőségeket rejt, így a segítő folyamat során **problémamegoldó készségük** erősödik, alkalmassá válnak problémáik kezelésére.

Az esetek nagy része nem a gyermek és családja önkéntes jelentkezésével indul, hanem a jelzőrendszer valamely tagja (közel felében iskola) hívja fel a figyelmet a család problémájára. Ilyenkor a család azt érzékeli, hogy valaki, - egy kívülálló - beavatkozik az életébe, és felhívja a figyelmét arra, hogy gyermekét nem megfelelően neveli, vagy gyermekével gond van. Ez mindenképpen valamiféle elmarasztalást, negatív élményt jelent a szülő számára. Ebből a helyzetből kiindulva kell bizalmon alapuló segítő kapcsolatot kialakítani. A családnak, gyermeknek fel kell ismernie, hogy élethelyzete milyen problémákat rejt, és melyen kell változtatni. A szociális munka lényege, hogy segítsük a gyermeket és családját abban, hogy felismerjék a változás fontosságát és ezért lehetőségeikhez mérten mindent megtegyenek, és elfogadják a szociális szakember segítségét. A

családgondozónak fel kell készülnie az esetleges kezdeti elutasításra. A bizalom kialakítása és fenntartása a folyamat teljes ideje alatt fontos.

A segítő feladata a gondozási folyamat tervezése, vezetése, ugyanakkor a kontroll gyakorlása is. A családgondozó a gyermek érdekét szem előtt tartva vesz részt a segítő folyamatban, mindvégig az önkéntességet erősíti.

A gyermekvédelmi rendszer kritikus pontja minden fél számára az alapellátásból a szakellátásba való váltás, komoly terhet jelent a gyermek és a család számára, de mindkét intézményrendszerre is, hiszen eltérő fókusszal, de szorosan és szakmailag tartalmasan kell együttműködniük. Az általunk megismert vélemények azt jelzik, hogy ez sem problémamentes, a legtöbb helyen a formális személyes kapcsolattartás és a szintén formális adminisztratív keretek működtetésén túl nem történik semmi. Mindez erősen veszélyezteti a törvény azon alapvető célját, hogy az alapellátás megszilárdításával csökkenthető az állami gondoskodásban töltött idő és növelhető a sikeresen családba visszagondozható gyermekek száma.

Eredményekről is be tudunk számolni: a jelzőrendszer hatékonysága, ha lassan is de egyre eredményesebb, a gyermekjóléti szolgálatok jelentése alapján (amely nem teljes) 5013 jelzés érkezett a szolgálatok felé, ebből a közoktatási intézmények jeleztek 2333 (47%) esetben. Öröndetes, hogy a rendőrség jelzései egyre kisebb arányban érkeznek a szolgálatokhoz (407), ami nem azt jelenti, hogy a rendőrség nem látja el feladatait, hanem inkább a jelzőrendszer többi tagja igyekszik – a korábbiakhoz képest – eleget tenni jelentési feladatának. A jegyzői gyámhatóság 936 jelentése még mindig magasnak mondható, de betudható annak is, hogy kistélepülésen a jól ismert segítő „gyámügyes” munkatársat keresik fel. Mindenestre ezt a számot a jövőben csökkenteni szükséges.

A gyermekjóléti szolgálatok által kezelt problémák regisztrált száma 35.863 volt, ami kb. négyezerral több, mint az elmúlt évben. Az ellátott gyermekek száma 5785 volt. Ebből sajnos magasan vezetnek az anyagi (megélhetési, lakhatási, stb.) gondok, továbbra is magas a gyermeknevelési problémák száma. A családon belüli bántalmazás aránya nem tekinthető kiugróan magasnak, de tudjuk, óriási a látencia és minden szám mögött gyermeki sorsok, tragédiák húzódnak meg. A családi konfliktusok miatt sokan fordultak a szolgálatokhoz, jellemzően az együttélő felnőttek kölcsönös problémáiról számolnak be. A családoknál más és más tényezők hatnak, de általában sok idő telik el, míg a probléma a segítő szolgálathoz megérkezik. Addig számtalan konfliktust kell a gyermeknek elszenvednie. Továbbra is jelentős a szülői elhanyagolás, és a család életvitele miatti problémák száma. Ez rejti a legnagyobb gondokat. Kialakult és folyamatosan termeli, sokszorozza magát egy olyan – jellemzően munkanélküli - réteg, akik sem magukkal, sem gyermekeikkel nem törődnek. Ezen marginalizálódott csoportok nagy eséllyel indítják a bűnözési karriert az ismert kisebb szabálysértésektől a csoportosan elkövetett bűncselekmények felé.

Jelentés a Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő gyermek- és fiatalkorú bűnelkövetők helyzetéről, a 2009. évi bűnmegelőzési tevékenység értékelése

Gyermekjóléti szolgálat által gonozottak 2009	Alapellátás	Védelemben vétél	Utógonozásból Szakellátásból kikerült	Összesen	Mind
Jászberényi	716	231	13	960	
Karcagi	413	104	12	529	
Kunszentmártoni	434	141	8	583	
Mezőtúri	216	94	1	311	
Szolnoki	1479	339	16	1834	
Tiszafüredi	510	265	2	777	
Törökszentmiklósi	616	163	12	791	
	4384	1337	64	4994	10779

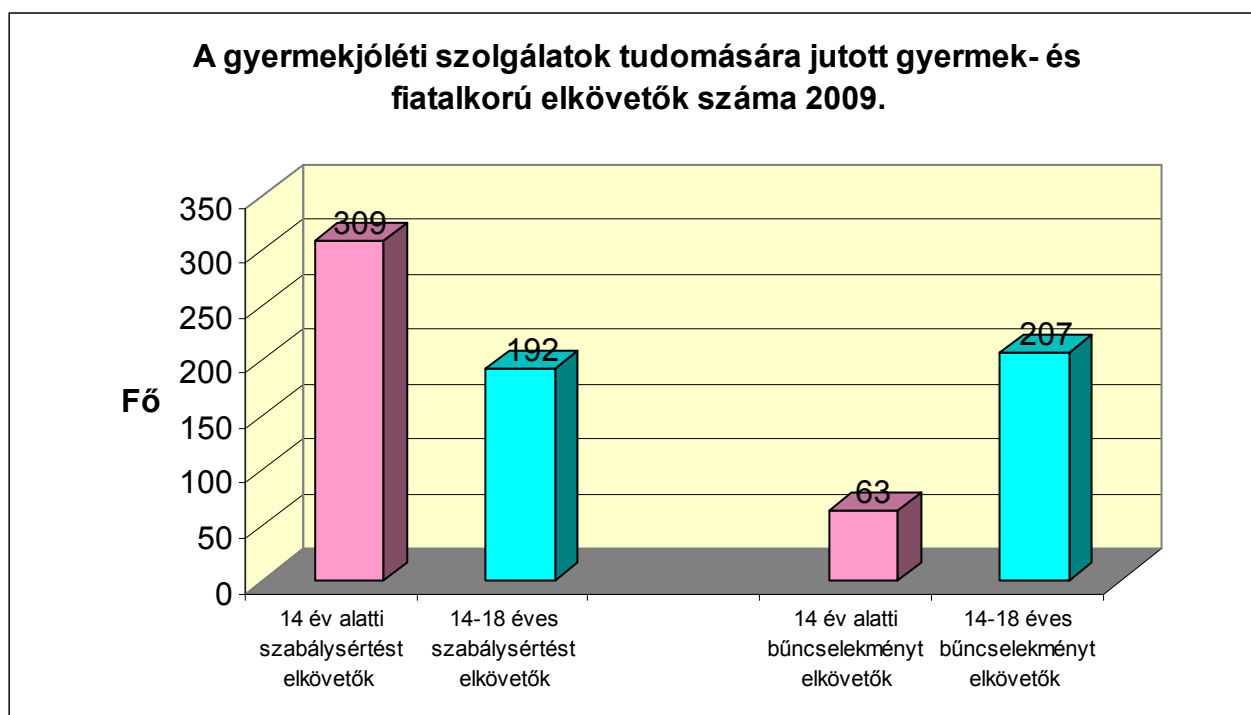
Gyermekvédelmi gondoskodásban lévő kiskorúak 2009. (KSH.)

A gyermekjóléti szolgálatok munkatársai rendszeres kapcsolatot tartottak a gyermekvédelem területén dolgozó munkatársakkal, így a **jelzőrendszer** működése legtöbbször elégséges volt, a probléma időben került látókörükbe, melynek megoldását általában nem a kiskorúak védelemben vétele jelentette.

A szabálysértés jelentős része még nem jelzi a bűnözői karrier kiépítésének állomását, jellemző, hogy a fiatalok nincsenek igazán tisztába tettük törvényi következményeivel. Fontos, hogy idejében tájékozódjanak a hatóságtól, hogy amit tettek nem helyes, a közösséget, a köztulajdont rongálja. Itt

már be kellene lépnie a jóvátétel intézményének. Nőtt az esetmegbeszélések száma a gyermekkorú és a fiatalkorú szabálysértők ügyében is. Ami azt üzenheti, jobban figyelünk ezekre az esetekre és megpróbálunk általánosíthatóan hasznosítható tapasztalatokat szerezni.

A szabálysértést, mind a bűncselekményt elkövetők mintegy fele volt a gyermekjóléti szolgálatok látókörében. Ez örvendetes, de törekednünk kell arra, hogy a másik feléből is mind többeket időben megismerhessünk. Legjobb terápia az értelmes, sikeres szabadidő eltöltés lehet, ahol közösségeket lehet építeni, így felkészítve a fiatalokat részben a felnőtt életre, illetve ezzel szorosan összefüggő felelősségteljes gondolkodásra, illetve látásmódra. Tény azonban, hogy még mindig akad olyan település, ahol semmilyen szabadidős, illetve prevenció programot nem említettek a válaszadók. Folyamatosan hangsúlyozzuk és kiemelten fontos feladatnak tekintjük annak szorgalmazását, hogy célzottan a hátrányos helyzetű vagy veszélyeztetett, illetve a bűnelkövető fiatalok számára szervezett programok is megvalósuljanak, melyek számottevően hozzájárulnak a környezeti ártalmak hatásainak enyhítéséhez.

Abban az esetben, ha a hatóságok és szolgáltatók részéről túl későn érkezik a segítség és a veszélyeztető körülmények halmozottan jelentkeznek, az esetek nagy részében a védelembe vétel sem hatékony.

A tapasztalatok szerint elsősorban a sok problémával küzdő, halmozottan hátrányos helyzetű családokkal kapcsolatban alakulnak ki elhúzódó, esetenként évekig fennálló gondozási folyamatok. Ezen családok esetében a családgondozás ellenére is folyamatosan újabb gondok jelentkeznek, melyek megoldásához a gyermekjóléti szolgálat eszköztárára és esetenként a védelembe vételben rejlő lehetőségek nem elégségesek.

A védelemben vétel okai KSH 2009.

A védelemben vétel okainak sorrendje megyénkben 2009.	Veszélyeztetett gyermek száma (fő)	Megoszlás (%)
1. Szülőnek felróható ok	427	41
2. Környezeti ok	262	25
3. Gyermeknek felróható ok	230	22
4. Gyermek által elkövetett bűncselekmény	90	9
5. Gyermekkorú bántalmazási okból	23	3
Összesen:	1032	100

A változás iránya rossz, -igaz, 1 fővel csökkent a védelemben vettek száma-, a gyermeknek felróható okból történt intézkedések erős emelkedést mutattak. Eddig is kritikusan figyeltük ezt a folyamatot, de méginkább megerősödik az a meggyőződésünk, hogy új technikák, szankciók, kellenek az alapellátásban is.

A családgondozó és a család mozgásterét az adott településen nagymértékben korlátozhatja a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó egyéb szolgáltatások hiánya – családterápia, pszichológus, a gyermek értelmi- és egészségi állapotának megfelelő iskolai elhelyezés, helyettes szülő, házi gyermekfelügyelet, megfelelő lakhatás, munkahely.

Nagyon komoly problémákat vet fel a pszichológus szakemberek szinte teljes hiányának kérdése a gyermekjóléti alapellátás rendszerében.

A szakemberek azon dolgoznak, dolgoznának a védelemben vétel eszközeivel, hogy a gyermek a vérszerinti családjában maradjon, és ne kerüljön sor a családból történő kiemelésére. Ehhez a gyermek és családja segítséget kap a gyermekjóléti szolgálattól, illetve a családot segítő szakemberektől.

Az eljárás *hangsúlyozott célja*, hogy a védelemben vétel *belátható időn belül* megszűnhessen, és a család a saját megoldásaival, eszközeivel élhesse tovább életét. Igyekezzen elkerülni a gyermekre nézve veszélyeztető magatartást, biztosítsa számára az életkorának megfelelő gondoskodást és nevelést.

Lényeges, hogy mindenki értse, a gyermekjóléti szolgálat és annak családgondozója nagyon fontos, de *nem egyetlen eleme* a védelemben vételi eljárásnak, és az ahhoz kötődő segítő tevékenységnek. Az észlelő- és jelzőrendszer kiépítése és aktív működtetése – mely nem merül ki az alkalmankénti konzultációkban -, a jegyzői gyámhatósággal történő hatékony kommunikáció, a szakmai team építő jellegű, rendszeres megbeszélései, a szakirodalom tanulmányozása és az önképzés, a kiegészítő megelőző programokon való részvétel mind-mind lényeges részét képezi a munkának.

A települések gyermekjóléti szolgálatait által szervezett gyermekvédelmi tanácskozáson való részvételünk, illetve a szakmai ellenőrzések során tapasztaltak alapján megállapítottuk, hogy a törvényben meghatározott észlelő- és jelzőrendszer tagjai között sok esetben továbbra sincs érdemi együttműködés, ennek ellenére a gyermekjóléti szolgálatok áldozatkész munkája miatt mégis működik a rendszer.

A prevenciós munka másik igen fontos eleme a szabadidő hasznos eltöltésének megszervezése, a gyermekvédelemben érintett szervezetek, intézmények programjainak összehangolása. A

gyermekjóléti szolgálatnak kezdeményeznie kell, hogy a közoktatási intézmények, az ifjúsággal foglalkozó szociális és kulturális intézmények szervezzenek ilyen programokat és ezekről nyilvántartást kell vezetnie.

Tapasztalataink szerint a szabadidős programok legnagyobb részét a közoktatási intézmények szervezik, ám ezek nagy része csak hétköznapokon, délután 16 óráig biztosít a gyermekek számára hasznos elfoglaltságot. Az esti és a hétvégi, főként a nyári időszakban nagyon sok a csellengő fiatal és sokan töltik szabadidejüket a szórakozóhelyeken.

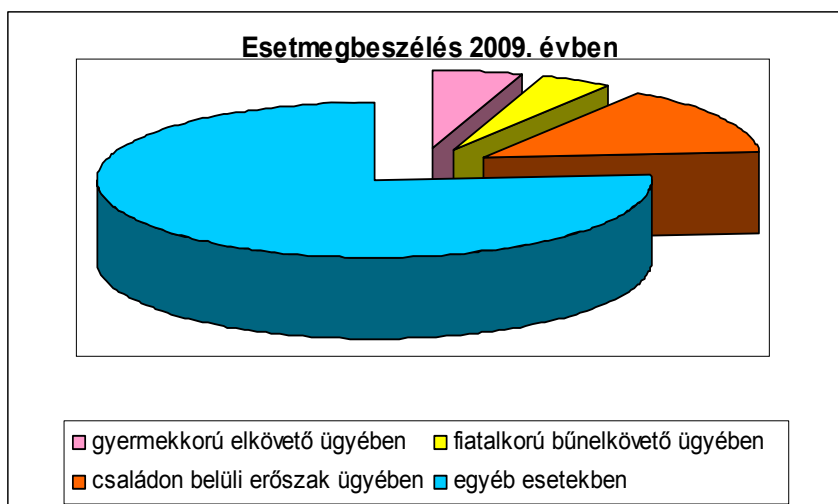
A jelzőrendszer működése természetesen minden településen különböző, de az összkép alapján általános képet próbálunk megmutatni a leginkább jellemző dolgokról.

Az egészségügyi intézmények közül a védőnőkkel és a házi gyermekorvosokkal állnak leggyakrabban kapcsolatban. A közös családlátogatásokon túl egyéb prevenciós programokban (pl. Biztos Kezdet program) dolgoznak közösen. Több esetben a védőnő telefonon jelezte a problémát, de írásbeli jelzést nem kívánt tenni, arra hivatkozva, hogy sérül a segítő kapcsolat a szakember és az ellátott között.

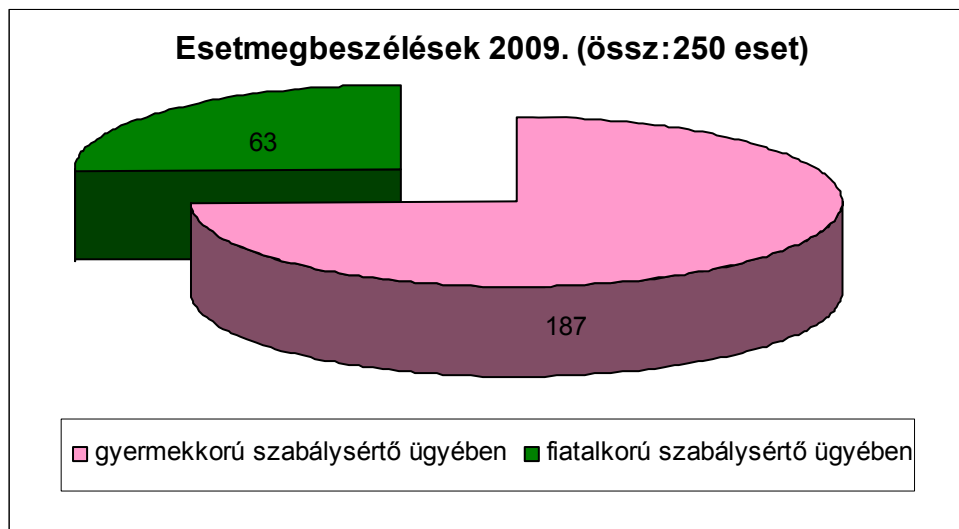
A házi gyermekorvosi szolgálattól továbbra sem, vagy csak nagyon ritkán kapnak jelzéseket. A tavaly előtti szolnoki kistérségi gyermekvédelmi szakmai tanácskozáson elhangzott házi gyermekorvosi beszámolóból kitűnt, hogy az orvosok sok esetben a mellettük dolgozó védőnői rendszeren keresztül juttatják el jelzéseiket közvetve a gyermekjóléti szolgálat felé. Az is kiderült, hogy az együttműködés nem megfelelő hatékonyságát mindkét oldalon érezni lehet, így az együttműködésen még javítani kell.

A hatóságokkal (rendőrség, ügyészség, gyámhatóság, bíróság, stb.) való együttműködést több esetben nehezíti az irányadó jogszabályok eltérő értelmezése, a hatóságok közötti tisztázatlan kompetenciák stb., melyek több esetben a családgondozók munkavégzésében csapódnak le. Még mindig előfordult, hogy krízishelyzetben a fent említett hatóságok egymás intézkedésére vártak, a családgondozóktól olyan tevékenységet kértek, amely nem tartozik a kompetenciájukba (pl.: a gyermek beszállítása).

Gyermekjóléti szolgálatok jelentése alapján 2009. (1078 esetből)

Gyermekjóléti szolgálatok jelentése alapján 2009.

Itt a legnagyobb az eddigiekhez nem mérhető változás történt, ez pedig nagyon pozitív. Mind az ügyészség, mind a rendőrség jelentésében kiemelte, hogy a veszélyeztetett helyzetű gyermekek ügyében több hatósági intézkedés történt, csökkenő ügyforgalom mellett. Öröndetes, hogy a hatósági intézkedések növekedését követi az alapellátási intézkedések drasztikusan emelkedő száma. Ez pedig jól érzékelhetően, -reményeink szerint tartósan- azt jelzi, hogy működik, és „dolgozik” a jelzőrendszer.

Ami elmondható, hogy az anyagi és megélhetési problémák folyamatosan emelkednek az elmúlt években és nagy biztonsággal állítható, hogy ez a közeljövőben is így lesz. Érdekesnek tűnik, hogy a családi konfliktusok száma közelítően azonos a kistérségekben, ami egyértelműen jelzi, hogy társadalmi problémáról van szó, így kezelése is csak társadalmi szinten lehetséges. Ez azért baj, mert a szociális szakma – benne a családgondozás - mozgásteret évről-évre szűkül. Ez pedig felgyorsítja a kiegészítő spirált, annál is inkább, mert a kistérségek megjelentével egyértelműen emelkedett a szakmai munka színvonala, de a szupervíziós tevékenység –a túlzott leterheltség miatt- még mindig nem nyert kellő teret, ezen pedig –az eredményesség, hatékonyság okán is- változtatni kell.

A gyermekjóléti szolgálatok, a rendőrség, az ügyészség **jelentése alapján** megállapítható, hogy évről-évre növekedést mutat a büntetőeljárások kezdeményezésének száma.

Külön kell felhívni a figyelmet az iskolai igazolatlan hiányzásokra, egyre elkeserítőbb a helyzet, a diákok minimálisan 2,5 % (Darvas Ágnes) rendszeres iskolakerülő. Magunk adatai, melyek csak becslések ezt az értéket meghaladják. Külön kell vizsgálni a középiskolások lemorzsolódását, annak okait. A családi pótlékról hozott jogszabályi változtatások nem hoztak kellő eredményt, a természetbeni átváltás nem kidolgozott, ezért nem is élnek e lehetőséggel az önkormányzatok. Probléma, hogy még sokan (Ferge Zsuzsa) jogvédelmi kérdést csinálnak az alapvető kötelezettség teljesítéséből.

A gyermekek közel 20 %-a olyan családban él ahol az egyik szülőnek sincs munkája. A szegények alig felének van valamilyen (fekete, minimálbér stb.) munkája, de a munkabérből nem lehet megélni, nem lehet felelősen gyermeket nevelni.

III. 2. A bűnmegelőzési pályázatok, programok eredményei, tapasztalatai

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium 2009. évi pályázatait most is elérhetetlenek voltak megyénk szervezetei számára, tekintettel arra, hogy a kiírások az eddig nyertes pályázók részére előnyt jelentettek, gyakorlatilag nem volt új nyertes pályázó.

Cserkeszőlő nyert más irányú pályázaton, amit a település bűnmegelőzési tevékenységének fejlesztésére használt fel.

Új elem volt a kormányzati pályáztatási rendszerben, hogy a közbiztonság javítása érdekében létrehozták a település örök rendszerét, ahová olyan önkormányzatok kapcsolódhattak, akik alkalmaztak közterület felügyelőket, majd az évvégi kiírások már lehetővé tették a kistelepülések részvételét a pályázatokban, megyénk települései szép számmal szerepeltek a nyertes pályázók között. E rendszer hatékonysága majd a 2010. évben mérettetik meg, majd ezután tudunk beszámolni a lehetséges eredményekről, az első tapasztalatok jónak mondhatók.

Szolnokon a közfoglalkoztatási program keretében a kiskorúak áldozattá válásának és bűnelkövetővé formálódásának megelőzése érdekében, a Szolnoki Cigány Kisebbségi Önkormányzat foglalkoztatói együttműködésével gyermekvédelmi asszisztensi programot vezettek be. Ennek során a nevelési-, oktatási intézmények környezetében, a tömegközlekedési eszközökön, a közparkokban ún. „gyermekkísérőket” foglalkoztatnak a veszélyeztetettség csökkentése, és a bűnalkalmak felderítése, megelőzése érdekében.

A törökszentmiklósi kistérségben létrehozták a Kábítószerügyi Egyeztető Fórumot, mely azonban még nem rendelkezik élő drogstratégiával, de a szakemberek megkezdték az együttműködést.

A kunszentmártoni kistérségben két település nyert az egészségfejlesztés és a drogmegelőzés területén, mely által 5-5 szakmai előadásból álló programon vehettek részt az általános és a középiskolás tanulók.

A tiszafüredi kistérségben az elmúlt években kialakultak szerint a rendőrséggel szorosan együttműködve alakítják, szervezik bűnmegelőzési programjaikat. Tiszafüreden oktatják a „Ne tedd” programot, melynek hatásai kedvezőek a résztvevő gyermekek számára.

III. 3. A gyermekkorú elkövetők és a gyermekbűnözés jellemzői

A gyermekkorú elkövetőket vizsgálva a statisztikák alig-alig változnak, idén is helytállóak az eddigi, általánosítható tapasztalataink. A nemek szerinti összetétel szerint 84-89 % a fiúk, míg 11-16 % a lányok aránya. Ez nagyjából megegyezik a többi korosztályéval. Életkoruk szerint a 12-13 évesek alkották az elkövetők 61-63 %-át. (Ezen belül említésre érdemes, hogy a 13 éves elkövetők aránya 2009-ben is közel 40% volt.) Családi környezetüket illetően – a hiedelmekkel ellentétben – a gyermekkorú elkövetők háromnegyed részét a szülők közösen nevelik, azaz legalábbis „papíron” ép családdal állunk szemben, és meglepően kis aránnyal (12-13%-kal) szerepelnek az elvált szülők által neveltek. A nevelőotthonokban, intézetekben (gyermekvédő, nevelő- és más intézetekben) élő gyermekkorú elkövetők aránya pedig csak mintegy 5,8 – 7,8 % volt.

Az előzőekben már jó néhány olyan sajátosságra fény derült, ami a gyermekkorú elkövetőket jellemzi. Eszerint a 14. életévét még be nem töltött bűnelkövető jellemzően fiú, a szülőkkel közös háztartásban él és tipikusan vagyon elleni bűncselekményeket követ el. A bűncselekmény elkövetésének módját vizsgálva azonban megállapíthatjuk, hogy erősen szignifikáns a csoportos elkövetés. A

gyermekkorúak a leggyakrabban – 71-80%-ban – csoportosan követnek el bűncselekményeket. Egyedül csupán 20-29%-uk követi el a Btk-ba ütköző jogsértő magatartást. A felnőttkorúak esetében ezek az arányok pontosan fordítottan alakulnak. Ott az egyéni elkövetés a tipikus. Jellemzően a gyermekkorúak együtt, illetve fiatalkorúval „bűnöznek”, ám felnőttkorúval együtt szinte elenyésző (3,3-6,1%). Ez is rámutat arra, hogy a mintakövetés, a társaknak való megfelelés, a sajátos „csapatszellem” a kalandvágy, a kortársaknak való megfelelés komoly szerepet játszik a gyermekbűnözésben. A bűnözés általános visszaszorítására irányuló törekvések egyik, ha nem a legfontosabb eleme a gyermekkorúak (és a fiatalkorúak) bűnözésének csökkentése, a 14 év alatti populációnak a bűnelkövetéssel, a bűncselekmények megítélésével kapcsolatos attitűdjének társadalmilag kívánt irányba történő alakítása.

Megdöböntő számadat: a 14 és 18 éves kor közötti fiatalkorúak ellen indított büntetőügyekben a vádlottak ötöde bűnismétlőként kerül a bíróság elé, tehát 14. születésnapja óta legalább egyszer már „ült a vádlottak padján”.

IV. AZ ÖNKORMÁNYZATOK SZEREPE A BŰNMEGELŐZÉSBEN

Az önkormányzatok számára érdemeleges változást hozhat a település örök pályázati úton történő foglalkoztatása. De ez is csak egy évre, és pályázati eredményességtől (kölségvetési források) függően alakul. Alkalmas lehet ugyanakkor az új rendszer az „élő erő” megjelenítésére azokon a helyeken, ahol a legtöbb a probléma.

Az önkormányzatok kulcspozíciója az elérhetőségükből, közvetítő szerepükből, széles hatáskörükből fakad. Ide tartoznak a szociális, gyermekvédelmi, szabálysértési ügyek, melyek leginkább hatással vannak a településen élő gyermekek helyzetére. Az önkormányzatokkal szemben megfogalmazódott kormányzati elvárás részben teljesíthetetlennek tűnik (mindezt az önkormányzati tisztségviselők fogalmazták meg), mert a feladatok mellé nincs feladatfinanszírozás, márpedig a működőképességük határán lévő, vagy a már működésképtelen helyi választott testületek nem tudják ellátni feladataikat, így ezen belül a stratégiai jellegű bűnmegelőzés sem képviselhet hatásának, illetve kiemelt fontosságának megfelelő súlyt (lásd: települések peremkerületei, telepek, telepeken, illetve tanyákon élők stb. terhére a fiatalabb korosztály részéről elkövetett bűncselekmények).

Mindennél erősebb az igény a közösségi rendőrségi szolgálatra, melyet nem válthat ki az egyre inkább jól működő polgárőrség sem. Jogos tehát az elvárás a helyi közbiztonság megteremtésének igényére, mivel a közvélekedés szerint a mai rendőrségi rendszer nem képes teljes körűen ellátni közbiztonságot fenntartó feladatát. A kistelepüléseken – ha van - a körzeti megbízott a helyi lakosság szerint keveset tartózkodik szolgálati helyén, nem tudja ellátni törvényben foglalt feladatait. A településeken kívüli lopások száma már riasztó méreteket öltött, veszélyeztetve nem csak az ott élők megélhetését, hanem a köznyugalmat is.

A színesfémlopás és az uzsora előfordulására szinte minden településen panaszkodik a helyi lakosság. Bizonyosan jól körbeírható az elkövetői kör, lépések ugyanakkor alig történnek, pedig az uzsora mára már a véglét határára sodorta a sokgyermekes családok jó részét, létükben veszélyeztetve az ott élő kiskorúakat.

Az önkormányzatok szerepe, mint azt mindig is jeleztük, meghatározó, erre figyelemmel a következő három fő tevékenységi formára hívjuk fel a figyelmet, melyek alkalmazása még sikeresebbé teheti a helyi közbiztonságot működtető, azért felelős önkormányzati szerveket.

IV. 1. Közterület felügyelet

A felügyelet alapvető feladata a polgárok köz- és biztonságérzetét befolyásoló közterületi rend, tisztaság, kulturált környezet biztosítása mellett egyre szélesebb az a skála, amely a felügyelet bűnmegelőzési jellegű tevékenységének erősödését jelzi.

Jelenlétük visszatartó erővel bír a bűnözésre, megakadályozhatják az áldozattá válást, összességében hatékony bűnmegelőző hatást fejthetnek ki. Az önkormányzatok ezt felismerve egyre hatékonyabb működést várnak el bűnmegelőzési tekintetben is a közterület-felügyeletektől. Maguk is keresik e tevékenység szélesítésének lehetőségeit. Tevékenységük országos szintű továbbgondolásával még jelentősebb lehet a szerepük a bűnmegelőzés, a közbiztonság területén.

IV. 2. Az önkormányzati rendészeti tevékenységhez kapcsolódó egyéb hatósági szereplők

A települések egy részén működnek település örök, mezőörök, halörök és természetvédelmi örök. Feladatuk elsősorban a vagyonvédelem területét (termények védelme, falopások, orvhalászat megakadályozása), öleli fel, de egyre szélesebb körben kapcsolódnak be a környezetet károsító jelenségekkel szembeni fellépésbe is (természetrongálás, engedély nélküli hulladéklerakás megakadályozása, stb.). Jelentős feladatuk a lakosság, a rendvédelmi szervek és az önkormányzatok, valamint a bűnmegelőzésben részt vevő más szervek informálása, a bűncselekmények megakadályozása érdekében a hatóságok tájékoztatása. Tevékenységük ma már egyre gyakrabban a fentiekben is túlterjedő, emberi kapcsolataikra is alapozva egyre jelentősebb a szerepük a külterületeken, a tanyákon élő emberek segítségével, védelmében. Jelenlétükkel, ellenőrző tevékenységükkel nagymértékben hozzájárulnak a bűnelkövetések megakadályozásához és a lakosság közbiztonsággal kapcsolatos közérzetének javításához. Megyénkben 15 helyről jelezték, hogy van a polgárőrséghez hasonló civil szervezet, 11 településen van mezőőr és ugyanennyin halőr is, 4 településen van természetvédelmi örök. Újra hangsúlyozzuk, hogy adataink 70 %-os arányúak, vélhetően ennél tehát több helyen vannak környezetüket védő „örök”.

IV. 3. Polgárőrség a helyi bűnmegelőzésben

Megyénk minden településén van polgárőrség, alapvető feladatuk a bűnmegelőzés helyi gyakorlati megvalósításában való részvétel. A bűnmegelőzés érdekében figyelő járőr és mozgóőri szolgálatot szervez. Hatékonyan közreműködnek a "Szomszédok egymásért" mozgalom szervezésében. Együttműködnek és kapcsolatot tartanak a rendőrséggel és az önkormányzatokkal. Az Országos Polgárőr Szövetség a polgárőr mozgalom fejlesztésének érdekében célul tűzte ki a települési önkormányzatok és a polgárőr egyesületek közötti viszony új alapokra helyezését. Ennek a feladatrendszernek a részeként mondta ki programjában, hogy a helyi önkormányzatoknak nagyobb szerepet kell kapniuk a közbiztonsági feladatokban. Ezen a területen az önkormányzatok által a bűnmegelőzés szempontjából alkalmasnak tekintett polgári önszervezések fontos szerepet kell kapjanak. A polgárőrök második legfontosabb együttműködő partnerétől, a rendőrségtől kapható segítséget és támogatást is alapvetően határozza meg az önkormányzatokhoz való viszony. Erre utal a rendőrség szolgálati szabályzatának azon rendelkezése, mely szerint a rendőrkapitányságok csak azokkal a társadalmi önvédelmi szervezetekkel történő kapcsolattartásra kötelezhetőek, amelyek tevékenységüket a települési önkormányzatokkal egyeztetve végzik. A polgárőr egyesületek szakszerű működéséhez nyújtandó rendőrségi segítség is nagymértékben függ a települési önkormányzat igényeitől. Mindezekből látható, hogy a jövőben a polgárőrség megítélése, elfogadottsága szempontjából mindinkább meghatározó lesz az önkormányzatok állásfoglalása.

IV. 4. Bűnmegelőzési bizottságok, bűnmegelőzési koncepciók

Megyénkben a múlt évben mindenhol pozitív elmozdulás volt tapasztalható, így a bűnmegelőzési cselekvési programmal, stratégiával rendelkező önkormányzatok aránya 25 % körül van, amivel az országos átlag (12%) felett vagyunk. Bűnmegelőzési célú önkormányzati társulásban részt vevő önkormányzatok aránya a települések számához viszonyítva 15 % körül van. Fontos adat a közterület-felügyeletet működtető önkormányzatok aránya, mert ez a társadalmasíthatóságnak egy releváns mutatója, megyénkben 23 % körül van. (Az országos átlag ez esetben 8 %.) A településeken működő polgárőrség aránya 100%, ami az országban egyedülállónak tekinthető, de az önkormányzatok anyagi támogatása terén az utolsók között állunk az ország megyéi között. Hasonlóan rosszul állnak önkormányzataink a rendőrségnek nyújtott pénzügyi támogatások mértékét illetően, a rendőrséget támogató önkormányzatok száma csupán 70 % körüli. A bűnmegelőzési célú alapítványokat létrehozó önkormányzatok aránya 17 % körüli, amellyel országosan második helyen vagyunk.

Az erkölcsi veszélyzónába került gyermekek részére közel 20%-uk jelezte, hogy szabadidős, felzárkóztató programokat kíván szervezni.

22 önkormányzat jelezte felénk, hogy szakmai támogatást igényel bűnmegelőzési stratégiája kidolgozásához. A stratégiák elkészítésében – az igényelt és biztosított segítségünk mellett - mindenhol a rendőrség játszott vezető szerepet, mely érthető, mert ők rendelkeznek megfelelő szakértelemmel, viszont figyelni kell arra is, hogy a civil szféra kellő szerepet vállaljon a megvalósításban.

V. BŰNMEGELŐZÉSI TEVÉKENYSÉGET VÉGZŐ SZERVEZETEK

V. 1. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Főügyészség

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet alapján a fiatal és gyermekkorú bűnelkövetőkkel kapcsolatos 2009. évi statisztikai adatokat és értékelő elemzést az alábbiak szerint közöljük:

2009. évben az országos adatok azt mutatják, hogy mind a bűncselekmények száma, mind az ismertté vált bűnelkövetők száma csökkent.

Jász-Nagykun-Szolnok megye adatai is ugyanezt mutatják.

A megyében 2009. évben 14.252 bűncselekményt regisztráltak, mely 6 %-kal kevesebb, mint az előző évben volt.

Az ismertté vált bűnelkövetők az országban 112.830-an voltak, ebből Jász-Nagykun-Szolnok megyében 4889-en.

A megyei bűnelkövetőkből 507 személy fiatalkorú volt, míg 1169 fiatal felnőtt (aki 18 és 24 év közöttiek) és 161 gyermekkorú. A számok mutatják, hogy a bűnelkövetők több mint harmadát a 24 év alattiak alkotják, melyből megállapítható, hogy a jövőt illetően sajnos a bűnözői utánpótlás biztosítva van.

Örvendetes tény azonban, hogy **mind a gyermekkorúak, mind a fiatalkorúak száma csökkent** Jász-Nagykun-Szolnok megyében is, mint ahogy országos szinten is ez állapítható meg. Míg 2008. évben 536 fiatalkorú vált ismertté, 2009. évben 507 fiatalkorú volt a megyében. 2008. évben 219 gyermekkorú követett el bűncselekményt, 2009. évben csupán 161.

Továbbra is a vagyon elleni bűncselekmények fordulnak elő leggyakrabban, bár azok száma is csökkenést mutat. A megyében összesen 9411 vagyon elleni bűncselekményt követtek el, ez 600-al kevesebb, mint egy évvel ezelőtt.

Az erőszak és garázda jellegű bűncselekmények száma ugyan kismértékben, de növekedés mutat, 1653-ról 1667-re nőtt. Ugyanakkor a kábítószerrel visszaélések száma a megyében stagnálást mutat.

Az elmúlt esztendőben bár országosan és helyi szinten is csökkent a bűncselekmények száma, **addig a kiskorú veszélyeztetés miatt indult ügyek száma növekvő tendenciát mutat.** Bár megyei adatok jelenleg nem állnak rendelkezésre, a tapasztalatok alapján állítható, hogy az országos adatok jellemzőek megyénkire is. 2009. évben országosan 1979. volt e bűncselekmények száma, míg 2008. évben 1863.

1990-hez képest, amikor 528 volt az ilyen jellegű bűncselekmények száma, 2009. évre 374,8 %-kal nőtt. Gyakorlatilag minden évben folyamatos emelkedést mutat, melynek okait elemezni szükséges minden olyan szervnek, amely kiskorúakkal, gyermekvédelemmel foglalkozik. Az ügyészség álláspontja szerint ennek okai a társadalmi, gazdasági változások. Hozzá kell azonban tenni azt is, hogy korábban e bűncselekmény kategóriánál igen magas volt a látencia, hiszen a családok belső életébe kívülről nehéz volt belátni. Az azóta jól működő gyermekvédelmi szervek a rendőrséggel együtt ma már jobban feltárják a családon belül zajló bűncselekményeket.

Ugyancsak országos adat, de a megyére is jellemző, hogy arányaiban a bűncselekményt elkövető fiatalok és gyermekkorú fiúk száma csökkent, míg a *lányoké kismértékben növekedett.* Ehhez azonban hozzá kell tenni, hogy most is többszöröse a fiúk száma a lányelkövetőknek.

A nyomozó hatóságtól fiatalok, illetve kiskorú veszélyeztetésének büntette és vétsége miatt indult ügyekben **27,8 %-kal több vádemelési javaslat érkezett** az ez ügyben illetékes Szolnoki Városi Ügyészségre, illetve a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Főügyészségre, 2009. évben összesen 1282.

Ebből 316 ügyben 635 gyanúsítottal szemben került sor vádemelésre. Az ügyszám tekintetében 12,1 %-os, míg a vádlottak számát illetően 7,8%-os az emelkedés.

205 ügyben az ügyész a nyomozást megszüntette, míg a többi ügyben egyéb intézkedés, így vádelemelés elhalasztás, közvetetői eljárásra utalás történt.

A bíróságok 2009. évben 232 fiatalok vádlottak ítétek el a megyében, hármat pedig felmentettek. Továbbra is jellemző, hogy a bíróságok elsősorban intézkedést alkalmaznak a fiatalok vádlottakkal szemben, amely megfelel a Btk. büntetékiszabási elveinek.

Az ügyészégi mutatók közül a váderedményesség jelzi a munkánk színvonalát, mely 2009. évben 98,72 % volt.

2009. évben a fiatalok és gyermekkorúak által elkövetett bűncselekményekre az alábbiak voltak jellemzők:

A fiatalabb nemzedék durva, erőszakos elkövetési módszerrel valósítja meg a személy elleni, illetve az erőszakos vagyon elleni bűncselekményeit. Védekezésre képtelen, vagy korlátozott, idős személyek sérelmére követik el legtöbbször az ilyen jellegű bűncselekményeket, és leginkább csoportosan.

Elszaporodott az iskolákban elkövetett bűncselekmények száma. Leggyakrabban a diáktársakat bántalmazzák, de sajnos a tanárokkal szembeni erőszakos magatartásra is volt példa. Az erőszakos vagyoni elleni bűncselekmények helyszíne is sok esetben az iskola. Különösen elterjedt, hogy a fiatalkorú, vagy gyermekkorú elkövetők iskolatársuktól elkérik telefonját vagy más műszaki cikkét, és utána a visszaadást további értékek átadásától teszik függővé, melyet gyakran kísér fenyegetés, bántalmazás.

Az erőszak sokszor szórakozási formává vált, különösen a kollégiumokban a kisebbek kényszerítése, csicskáztatása továbbra is elterjedt.

Különösen aggasztó, hogy a kábítószerrel visszaéléses ügyekben a fogyasztók életkora fokozatosan csökken. Ma már elmondható, hogy fiatalkorúak nem csupán fogyasztói, hanem átadói szerepben is megjelennek, amely nyilván büntetőjogilag súlyosabb következményekkel jár. A jövőre nézve súlyos probléma lehet hosszú távon, hogy kábítószer fogyasztás mellett a gyógyszer és alkohol együttes használata is megjelent.

További riasztó tünet, hogy a gyermekek rendszeresen igazolatlanul hiányoznak az általános iskolából, és emiatt fejlődésükben elmaradnak. A kiskorú veszélyeztetése büntetnének egyik gyakran szereplő elkövetési magatartása az, amikor a szülő nem foglalkozik az iskolából hiányzó gyermekével, annak ellenére, hogy szabálysértési eljárások miatt már korábban a hatóság emiatt elmarasztalta.

Legtöbbször, ha fiatalkorú bűncselekményt követ el, és megállapítható hogy az iskolába járást elhanyagolta, a javítóintézeti nevelés a leghasznosabb intézkedés, melyet a bíróság alkalmazhat, mert a korábbi környezetéből kiemelve a javítóintézetben iskolai oktatásban részesül, és leggyakrabban el is végzi az általános iskolát az ilyen fiatalkorú.

V. 2. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság tájékoztatója

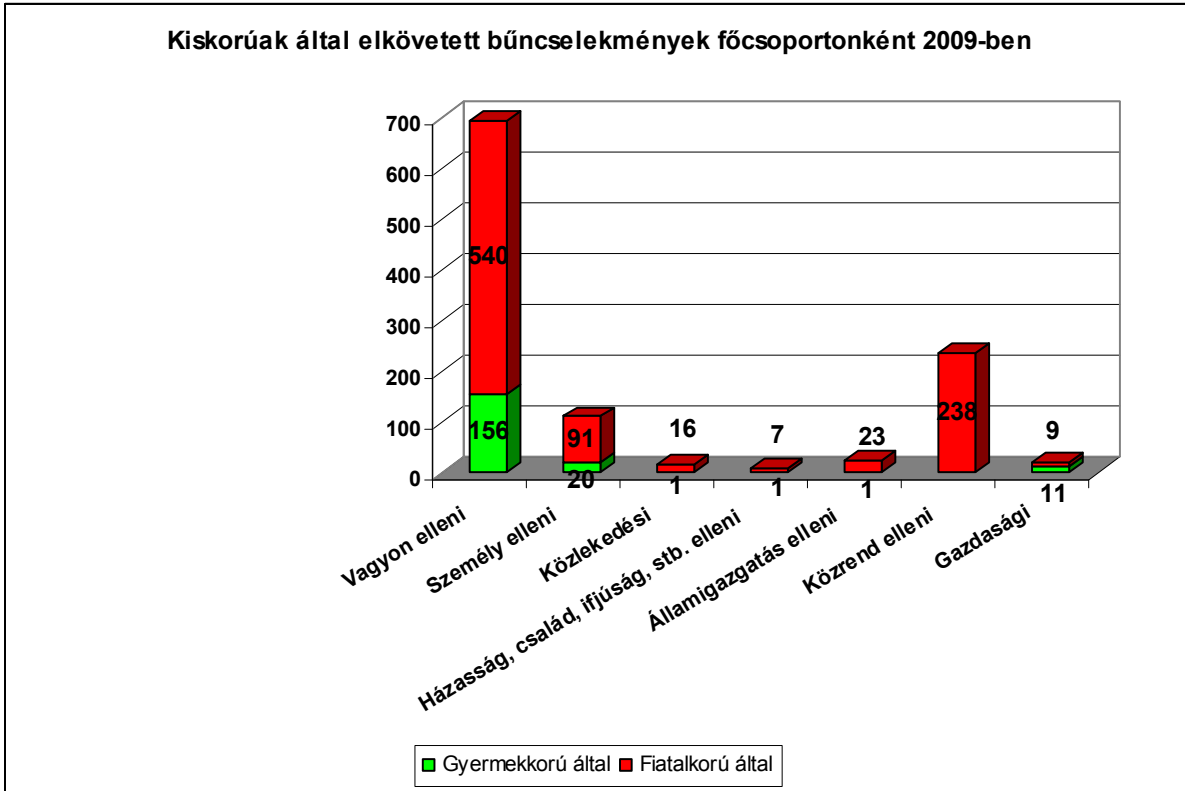
I. Kiskorú bűnelkövető, kiskorú áldozat:

Az alábbi elemzés az ENYÜBS statisztika adatain alapul, mely mint tudjuk a befejezett büntetőeljárások adatait összesíti, így követő jellegű. Mégis, hosszabb időtávon megbízhatóbb, mint az ügyforgalmi adatok.

Eszerint valamelyest javult a helyzet a gyermekkorú bűnelkövetők számát tekintve, a 2007. évi országos 2. helyről megyénk „visszaesett” az 5. helyre. Ennél is fontosabb, hogy az akkori 336-ról 161-re csökkent a gyermekkorú bűnelkövetők száma. Ez több, mint 50 %-os csökkenést jelent. A kiskorúak főként vagyoni elleni bűncselekményeket követnek el, az általuk megvalósított 1173 deliktum 60 %-a e bűncselekményi főcsoportba tartozik.

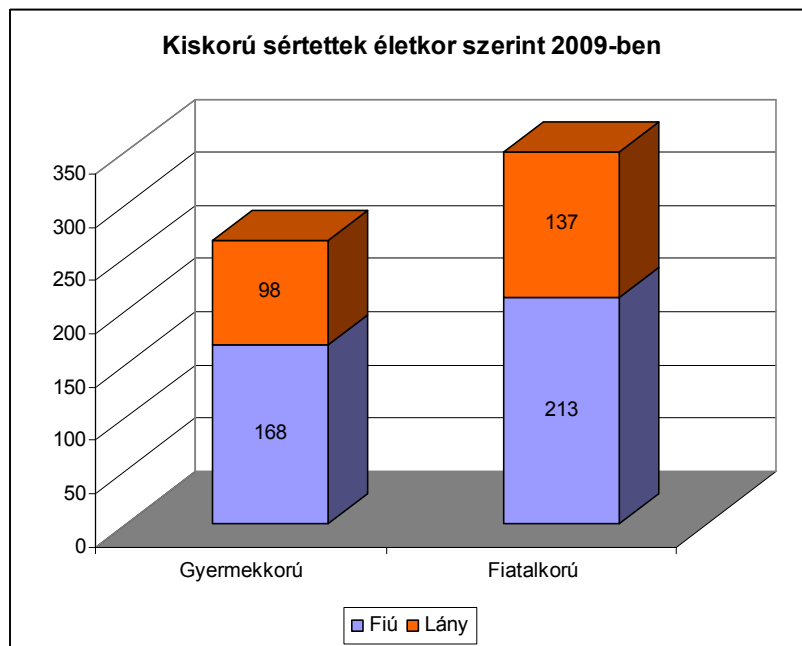
Figyelmet érdemel a közrend elleni bűncselekmények kiugró száma, melyet kizárólag fiatalkorúak valósítottak meg. Ezek túlnyomó része garázdaság. A személy elleni deliktumok többsége testi sértés, ezen belül is könnyű testi sértés.

Érdekességgéppen meg kell említeni, hogy a gazdasági bűncselekmények elkövetői között a gyermekkorúak nagyobb számban képviseltetik magukat, az általuk elkövetett 11 bűncselekmény mindegyike pénzhamisítás volt.

I.1. Kiskorú áldozatok 2009-ben:

Az IRM 2009. évi adatai alapján Jász-Nagykun-Szolnok megyében 616 kiskorú vált bűncselekmény áldozatává. Továbbra is főként a fiúk veszélyeztetettsége dominál, hiszen jelentősen nagyobb arányban válnak áldozattá mint a lányok. Ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy a lányok által elkövetett erőszakos cselekmények aránya emelkedik, brutalitásban megelőzik a fiúkat.

Míg a fiatalkorúak sérelmére első sorban vagyon elleni bűncselekményeket követtek el 2009-ben, addig a 14 éven aluli korosztályt első sorban a kiskorú veszélyeztetése deliktumok fenyegették. 81 gyermekkorú vált ilyen bűncselekmény áldozatává, míg a fiatalkorúak közül mindössze 17-en. E bűncselekményfajta számszerű emelkedésének oka mindenképpen összefügg a rendőrségnek a családon belüli erőszak kezelésével kapcsolatos tevékenységével, illetve a jelzőrendszer működésének lassú, de fokozatos javulásával.

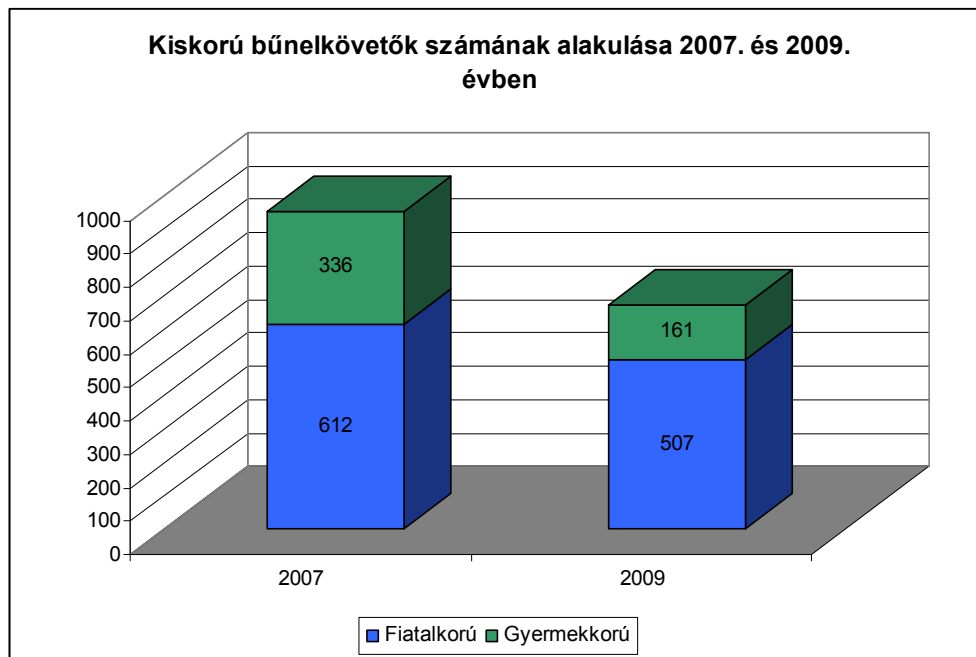
A fiatalkorúak közül 181 fő vált vagyon elleni bűncselekmény áldozatává, melyek között első helyen a lopás áll.

Mindkét korcsoporton belül magas a testi sértés és a garázdaság áldozatainak száma. Ezek között igen magas számban fordulnak elő a kiskorúaknak az egymás sérelmére elkövetett cselekményei. Mind gyakrabban fordul elő, hogy a szülő feljelentést tesz a gyermeke sérelmére iskolán belül történt bántalmazás miatt.

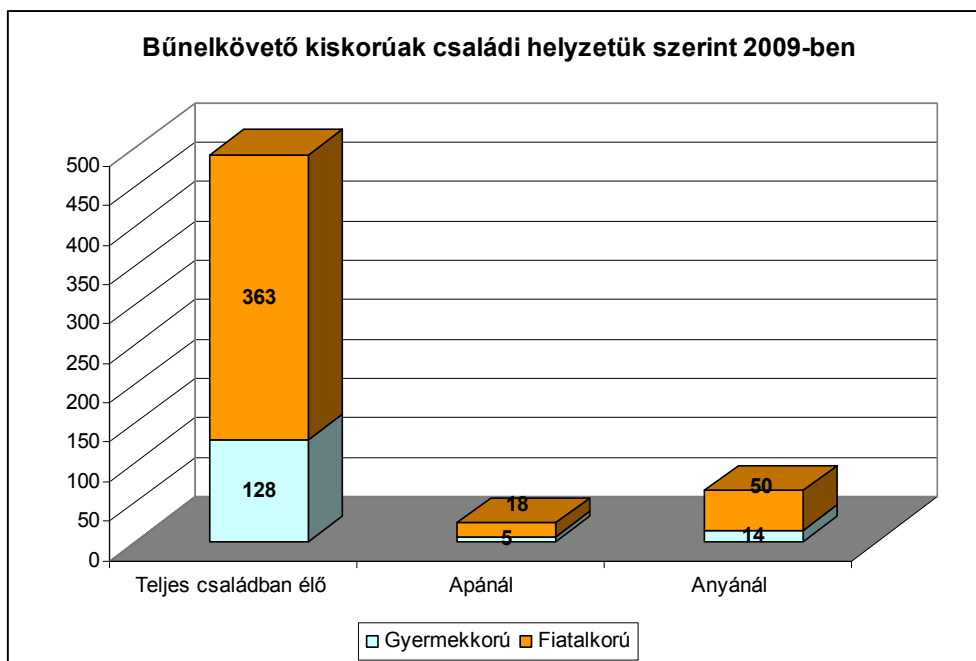
Emellett az is igaz, hogy a kiskorúak – ezen belül még a gyermekkorúak is – mind gyakrabban lesznek garázdaság elkövetői és áldozatai is. A szülők jelentős része engedi meg gyermeke számára, hogy egyedül vagy hasonló korú barátaikkal éjszakába nyúlóan szórakozzon nyilvános helyen.

I.2. Kiskorú elkövetők 2009-ben:

A fentiekben már említettük, hogy a gyermekkorú elkövetők száma jelentős mértékben csökkent, és ez a csökkenés jellemezte a fiatalkorú bűnelkövetők számának alakulását is. **Ugyanakkor tény, hogy a 667 bűnelkövető kiskorúból mindössze 63 fő volt a gyermekvédelem látóterében, mint veszélyeztetett, ez a 10 %-ot sem éri el.** Ez utóbbi adat mindenképpen rámutat a gyermekvédelmi jelzőrendszer hiányosságaira.

Ugyancsak említést érdemel az a körülmény, hogy a csonka családban élő kiskorúak közül nagyobb hányadban válnak elkövetővé az anyánál elhelyezett gyermekek. Ez a trend évek óta megfigyelhető, a bíróságok gyermekelhelyezési gyakorlatára ugyanakkor nincs hatása.

A fiatalkorú bűnelkövetők esetében relatíve magas az alkohol és kábítószer érintettség aránya. A bűncselekménnyel kapcsolatos oksági tényezők között ez a kettő áll az első helyen. Míg alkohol hatása alatt 46, kábítószer, illetve kábító hatású anyag befolyása alatt 9 fiatalkorú követett el bűncselekményt.

II. Szökés, csavargás:

Évek óta növekvő, és mindeddig megoldatlan problémát jelent a megye rendőri szervei számára a kiskorú – első sorban intézeti nevelt – gyermekek által generált szökések magas száma. Ez a szám – a kapitányságok ügyforgalmi adatai szerint – 2007. és 2009. között megduplázódott.

Ennek ellenére az eltűnt kiskorúak mindegyikét feltaláltuk, túlnyomó részüket egy héten belül. Olyan kiskorú, aki az eltűnését követő egy éven belül sem nyert feltalálást – egy kivételtől eltekintve – megénkben nem volt.

II.1. Intézeti neveltek:

Az intézeti nevelt gyermekek szökései drasztikusan emelkedtek az utóbbi két évben. 2009-ben a regisztrált 871 esetből 781-ben jelentették be – első sorban speciális nevelési igényű – intézeti nevelt gyermek eltűnését. Ezt a magas esetszámot „mindössze” 109 gyermek produkálta. Volt olyan is, aki egy év alatt több, mint 30 esetben szökött meg. Az ilyen eseteket nem lehet eltűnésnek nevezni, hiszen a kiskorú a családjához szökik, és legtöbbször valamelyik hozzátartozójánál bujkál.

Ugyanakkor néhány gyermek önállóan vagy valamelyik társához csapódva szökik meg, és csavarog. Ezek általában a már meglévő családi problémák miatt kerültek állami gondozásba, nekik a családjukhoz való visszatérés eleve nem lehetséges. Az ilyen kiskorúak felkutatása is nehezebb, hiszen szinte minden esetben máshonnan kerülnek elő, és gyakran válnak bűncselekmények elkövetőivé és áldozatává is. A lányok jelentős része prostituálódik. Az ilyen gyermekeknél az állami gondoskodás a gyakorlatban nem érvényesül, az intézeti elhelyezés csak formálisan valósul meg, a speciális otthonokban alkalmazott pedagógiai módszerek nem fejthetik ki pozitív hatásukat.

II.2. Szökés a családból:

Az abszolút számokat tekintve közel annyi gyermek szökött meg az elmúlt évben családból, mint intézetből. Lényeges különbség ugyanakkor, hogy jóval kevesebb az ismétlődő eset, mivel a szökés maga is ráirányítja a figyelmet arra, hogy az adott családban valami nincs rendben, a rendőrség jelzései alapján a családvédelmi gondoskodás keretében lehetőség van az eredményes beavatkozásra. A 73 kiskorú 90 esetben szökött meg.

Az esetek egy részében mindössze annyi történt, hogy az otthonról engedéllyel eltávozott serdülő nem ért haza a szülők által megjelölt időre, és emiatt jelentették be az eltűnését. Ezek a gyermekek legtöbbször a körözés kibocsátása előtt előkerültek.

Ugyanakkor az ismétlődő esetek hátterében komoly családi problémák – az esetek jelentős részében családon belüli erőszak – húzódik meg. Legtöbbször olyan szülők gyermekei, akik a válást követően új kapcsolatot létesítettek. Ez esetben vagy a gyermek és a nevelő szülő kapcsolata romlik meg, vagy a kiskorú kevesebb figyelmet kap, mint amennyit igényelne az édes szülő részéről. Sok esetben a kiskorú szökésének hátterében fel nem ismert depresszió áll.

III. Családon belüli erőszak:

A családon belüli erőszak és annak rendőri eszközökkel történő kezelése, különösen az ideiglenes megelőző távoltartás bevezetésével a rendőri munka egyik komplex kérdésévé vált. A családon belüli erőszakkal kapcsolatos bejelentések illetve bűncselekmények száma 2009-ben kisebb növekedést mutat a korábbi évekhez képest.

A bejelentések, feljelentések nagy része a családtagok veszekedése, egymás bántalmazása miatt történik. Az elkövetés helyszíne többségében magánlakás illetve ház, ritkább esetben közterület. A lefolytatott eljárások tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a sértettek nagy része szégyelli a sérelmére elkövetett cselekményeket, sok esetben még a közvetlen, szűk családi körben is titkolják.

Megfigyelhető, hogy az áldozatok bejelentési kedve hullámzó, látva az eljárások sikertelenségét (a bíróság többnyire pénzbírságot szab ki, elhúzódik az eljárás stb.) ezért legtöbbször már feljelentést sem tesznek. A zárt ajtók mögötti ismeretlenség, közömbösség jelzi, hogy az emberek a családon belüli erőszakot még mindig magánügyként kezelik, és csak akkor fordulnak a rendőrséghez segítségért, amikor már nagy a baj. Kevés állampolgári bejelentés érkezik családon belüli erőszakról, egyre több viszont a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaitól származó jelzés.

Az erőszakos cselekmények között évek óta leggyakoribb a garázdaság és a testi sértés. **Kiskorú veszélyeztetése miatt indított büntetőeljárások száma az elmúlt évekhez viszonyítva jelentős emelkedést mutat, ez azzal magyarázható, hogy a már fent említett jelzőrendszeri tagok több bejelentéssel/feljelentéssel élnek családi erőszakról, gyermekek elhanyagolásáról, tankötelezettség hiányáról.**

A zaklatás bűncselekménye miatt indított eljárások száma is emelkedést mutat, ami azzal magyarázható, hogy a veszélyes fenyegetés szabálysértés törvényi tényállás megszűnt, bűncselekményi kategóriává vált. Az esetek nagyobb hányada telefonon elkövetett zaklatás.

A nemi erkölcs elleni bűncselekmények száma minden évben elhanyagolható. Viszont minden évben magas a tartás elmulasztása miatt indult eljárások száma.

III.1. Távoltartás:

A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. tv. (továbbiakban: Hktv.) hatályba lépése, azaz 2009. október 1. és december 31. között Jász-Nagykun-Szolnok megyében összesen 91 esetben vált szükségessé rendőri intézkedés hozzátartozók közötti erőszak miatt. Ebből 53 esetben került sor ideiglenes megelőző távoltartás elrendelésére, melyből 16 esetben a bíróságok nem rendelték el a megelőző távoltartást a bántalmazóval szemben. A bíróságok önállóan 3 esetben rendelték el megelőző távoltartást. Ezekben az esetekben a bántalmazott nem a rendőrséghez fordult, hanem egyenesen a bírósághoz.

A bántalmazottak száma eddig összesen 125 volt, akik közül 17 (13,6 %) férfi. Ezzel szemben a 99 bántalmazó között mindössze 6 (6,06 %) nő volt. A bántalmazók leggyakrabban 26 és 45 év közötti férfiak, míg a bántalmazottak többsége ugyanilyen korú nő. A bántalmazott férfiak esetében nem lehet kiemelni olyan korosztályt, mely gyakrabban válna áldozattá. Viszonylag alacsony a kiskorú bántalmazottak száma, akik közül 11 volt gyermekkorú, és 9 fiatalkorú.

A bántalmazók többsége a bántalmazott házastársa (35 esetben), illetve élettársa (28 esetben). Harmadik helyen viszont nem a volt házastársak, illetve élettársak állnak, hanem a gyermekek által a szülők sérelmére elkövetett bántalmazások 16 esetben. Testvérek között mindössze 3 esetben fordult elő bántalmazás adataink szerint.

Sajnos az elmúlt évben előfordult egy olyan eset is, amikor a bántalmazó azért tért vissza a lakóházba, hogy elégtételt vegyen a bántalmazotton a távoltartás elrendelése miatt, és késsel támadt feleségére, aki ennek során könnyű sérüléseket szenvedett. Az elkövetővel szemben emberölés kísérlete miatt folyik büntetőeljárás.

Le kell ugyanakkor szögezni, hogy a bíróság mérlegelése a rendőri szervek döntéseit nem minősítik akkor sem, ha a döntés ellentétes a korábban eljáró rendőri szerv határozatával.

A Hktv. magasabb szintre emelte a családvédelmi feladatokat ellátó állami és önkormányzati szervezetek közötti együttműködést, és létrehozta a családvédelmi jelzőrendszert. E jelzőrendszer működésének eddigi tapasztalatairól röviden:

- A bejelentések mindegyike egy kivételtől eltekintve a bántalmazottól származott. Az eddig eltelt időben a családvédelmi jelzőrendszer tagjaitól csupán egy jelzés érkezett. Az időközben lefolytatott szakmaközi megbeszéléseket követően ez várhatóan emelkedni fog.
- Az eljáró rendőri szervek minden esetben értesítik az illetékes gyámhivatalt, mint a családvédelmi koordinációért felelős szervet. Ugyanakkor a törvényből a családvédelmi koordinációért felelős szerv számára - sem a Rendőrség számára - nem derül ki, hogy mit kezdjen ezekkel az információkkal. Az esetek túlnyomó többségéről a rendőri szervektől kapott átiratokból értesül, ezek alapján meghallgatja a feleket, információkat gyűjt, majd - amennyiben indokoltnak tarja - visszaküldi az illetékes rendőri szervnek az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelése érdekében, és ezzel a kör bezárult. A rendőri szerv nem rendelhet el ideiglenes megelőző távoltartást olyan bántalmazás esetében, ami több héttel, esetleg hónappal korábban történt, ugyanakkor sem a rendőri szervek, sem a gyámhivatalok nem kezdeményezhetik a bíróságon megelőző távoltartás elrendelését.
- Tényként állapítható meg, hogy az intézkedő rendőrök a helyszínen jórészt csak azokra az információkra támaszkodhatnak, amit az előzménykutatás során, illetve a helyszínen összegyűjtenek. A társszervektől, így a családvédelmi jelzőrendszer intézményeitől elvértve érkezik érdemi információ.
- Mivel az esetek többsége munkaidőn túl történik, a családgondozók, a gyermekjóléti szolgálatok munkatársai, a gyámhatóságok, gyámhivatalok előadói elérhetetlenek a rendőrök számára. Csak személyes jó kapcsolatok révén lehet tőlük információhoz jutni. Szerencsére ezen a területen már érezhető pozitív irányú változások vannak.

V. 3. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazságügyi Hivatal tájékoztatója

A Pártfogó Felügyelői Szolgálat 2003. július 1-jei intézményi reform során kibővült tevékenységi körében, változatlanul az alábbi feladatokat látta el a 2009. évben.

- Környezettanulmány készítésére 715 esetben került sor, ebből a **fiatalkorú terheltek ügyeinek száma: 678.**
- Az ügyészségi és bírói döntéshozatal előkészítése kvázi szakértői tevékenység keretében pártfogó felügyelői vélemény 614 ügyben készült, ebből a **fiatalkorú terheltek ügyeinek száma: 295.**
- A szabadságvesztés kiváltására alkalmas, részben diverziós eszközök, közösségi, alternatív szankciók végrehajtása során 2.801 ügyben történt a pártfogó felügyelet végrehajtása, ebből **860 ügyben az elkövető fiatalkorú személy volt.**
- A közérdekű munka büntetés végrehajtásának szervezése, felügyelete és ellenőrzése összesen 506 ügyben történt, ebből **fiatalkorúként elkövetett bűncselekmény miatt az elítéltek száma 40 fő volt.**
- A büntetés-végrehajtási intézetből és a javítóintézetből történő szabadulást, illetve elbocsátást követően 14 fő felnőtt korú vette igénybe önkéntesen az utógondozást.
- A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői eljárással összefüggő feladatok végzésére 146 ügyben került sor, mely **21 fő fiatalkorú terheltet érintett.**

Környezettanulmány

A környezettanulmány a büntetőeljárás egyik bizonyítási eszköze, a fiatalkorúak ellen indított büntetőeljárás során nem mellőzhető. Célja: szakszerűen és objektíven bemutatni a terhelt életviszonyaira, életvitelére jellemző tényeket.

A környezettanulmány készítése során a pártfogó felügyelőnek lehetősége nyílik a büntetőeljárás korai – nyomozati - szakaszában kapcsolatba lépni a fiatalkorú elkövetővel. Ekkor megkezdődik a bűnismétlés megelőzésére irányuló tevékenység, valamint az esetleges későbbi együttműködés megalapozása.

Hivatalunkhoz környezettanulmány megkeresés a fiatalkorú elkövetők esetében 692 ügyben érkezett, mely mennyiség nem mutat eltérést a korábbi évekhez viszonyítva. A megkeresés 616 ügyben a nyomozó hatóságoktól érkezett, melyből 51 db bíróság elé állítás miatt. Az ügyészség 9 ügyben, a bíróság 5 ügyben, a büntetés-végrehajtási intézetek 11 ügyben éltek megkereséssel. **Megállapítható, hogy megyénkben havi átlagban közel 60 ügyben indult fiatalkorú ellen büntető eljárás.**

A terheltek lakó, illetve tartózkodási helyének vizsgálata szerint, Szolnokon 15.8%, Karcagon 7.8%, Mezőtúron 5.3%, Törökszentmiklóson 5.5%, a többi településen 5% alatt kellett környezettanulmányt készíteni.

Javaslatunk hatására már a rendőrségi kihallgatás során a nyomozók tájékoztatták a családot arról, hogy a kihallgatást követően a pártfogó felügyelő felkeresi őket környezettanulmány készítése céljából. Tapasztalataink szerint, e tájékoztatást követően a családtagok nyitottabbak voltak a kapcsolatfelvételre, nagyobb együttműködést mutattak a helyszíni szemle alkalmával.

Az interjúk során a pártfogó felügyelők a bűnmegelőzési érdekek fokozott érvényesítése érdekében feltárták az esetleges családon belüli erőszakra utaló információkat, továbbá adatokat szereztek be a terhelt és családja munkaerő-piaci megjelenésével kapcsolatosan, ill. a szükséges intézkedéseket e vonatkozásokban is megtették.

Az **iskolai vélemények** beszerzésével kapcsolatban (2006. július 1. óta a Be. 453. § (2) bek. alapján a pártfogó felügyelő feladata) megállapítható, hogy a képző intézmények együttműködők voltak. A jellemzések az esetek többségében részletesen tartalmazták a megkért információkat, és – az iskolai szünet kivételével – határidőre megérkeztek. Sajnálatos tapasztalat, hogy több iskolai jellemzés nem a pedagógia szempontokra épül, tényszerűen közlik: pl. ingyenes tankönyv vagy ingyenes étkeztetésben részesül a terhelt. Nem szerepelnek olyan információk, hogyan illeszkedett be, milyen viszonya tanáraihoz és osztálytársaihoz, az iskola milyen intézkedést tett a fiatallal felmerülő probléma kezelésére, vagy az esetleges konfliktus rendezése érdekében. Néhány alkalommal előfordult, hogy az iskola csak az adatlapot töltötte ki, és a terhelt jellemzése elmaradt.

A környezettanulmányok készítésekor minden esetben megtörtént a **gyermekjóléti szolgálat** munkatársaival való kapcsolatfelvétel. A pártfogó felügyelők tájékoztak, hogy a fiatal elkövető milyen gyermekvédelmi gondoskodásban részesült -részesül, illetve veszélyeztetettség észlelése esetén éltek jelzési kötelezettségükkel.

A pártfogó felügyelők az előző évekhez viszonyítva lényegesen több esetben tapasztalták, hogy a helyi gyermekjóléti szolgálatok már kapcsolatban álltak a terheltekkel és családjaikkal, a családgondozók azonnal tudtak információt szolgáltatni.

Az ügyészségek, bíróságok visszajelzései szerint, a környezettanulmányok jól hasznosíthatóak az eljárásban.

Pártfogó felügyelői vélemény

A pártfogó felügyelői véleményben bemutatásra kerülnek az elkövetői magatartás személyes vonatkozásai, az elkövető cselekményhez való viszonya, a személyiségében és körülményekben megjelenő kockázatok, melyek újabb bűnelkövetéshez vezethetnek.

Célja, hogy a terhelt személyét, életkörülményeit, a bűncselekmény elkövetéséhez vezető okokat olyan szemszögből vizsgálja és tárja fel, amely egyébként az eljárás adataiból nem, vagy nem kellő részletességgel derül ki.

2009-ben a fiatalkorú elkövetők esetében 296 terhelt ügyében rendelték el a pártfogó felügyelői vélemény készítését, mely 34.5%-os emelkedést mutat a 2008. évi adatokhoz viszonyítva.

A pártfogó felügyelői vélemények készítése során, a pártfogó felügyelő javaslatot tehet a terhelttel szemben egyedi magatartási szabály elrendelésére, különböző kezelő vagy megelőző programokon való részvételre.

A magatartási szabályok meghatározásánál fontos, hogy személyre szabott, visszatartó hatású és ellenőrizhető legyen. Ezen szabályok érvényesítése, betartatása a bűnmegelőzés, illetve a bűnismétlés elkerülésének fontos része.

A bűnmegelőzés, illetve a bűnismétlés elkerülése, megakadályozása hatékonyabb lenne, ha a fiatalok lakóhelyükön olyan szolgáltatásokban vehetnének részt, melyek kedvező hatással lennének személyiségfejlődésükre, konfliktus-, agresszió kezelési technikák elsajátítására, mivel ezek egyre dominánsabban vannak jelen a bűnelkövetésben.

Pártfogó felügyelet végrehajtása

A pártfogó felügyelet végrehajtása a pártfogói tevékenység törzs feladatát képezi. Szolgálatunk megalakulása óta megyénkben fiatalkorú elkövetők esetében jelentősebb ügyszám, illetve létszámemelkedés nem mutatható ki.

Jelentés a Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő gyermek- és fiatalkorú bűnelkövetők helyzetéről, a 2009. évi bűnmegelőzési tevékenység értékelése

2009. január 1-jével az áthozott ügyek száma 499 db volt, az év során 361 esetben érkezett pártfogó felügyeletet elrendelő határozat, 410 ügyben fejeződött be, az év végére 450 eset maradt folyamatban.

Az országos és megyei statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy a pártfogó felügyelet alatt álló fiatalkorúak száma csökkenő tendenciát mutat, mely azzal magyarázható, hogy a szabálysértési értékhatár emelkedett, ez miatt kevesebb fiatalkorú ellen indult büntetőeljárás, valamint az elterelés önkéntesen megkezdhető már a nyomozati szakban.

A folyamatban maradt eseteket vizsgálva, a nemek megoszlása a fiúk 84%-os felül reprezentáltságát mutatja.

Ügycsoportok alakulása 2009-ben				
	Áthozott	Érkezett	Befejezett	Foly.maradt
Vádemelés elhalasztás	185	171	175	181
Próbára bocsátás	174	137	152	159
Felfüg. szab. veszt	132	41	74	99
Feltételes szab bocsátás	2	7	3	6
Javítóintézetből id. elbocsátás	6	5	6	5
Összesen:	499	361	410	450

A pártfogó felügyelet jogszabályban meghatározott általános magatartási szabályain túl az elrendelő külön magatartási szabályokat írhat elő a pártfogó felügyelet céljainak elősegítése érdekében. Megyénkben a külön magatartási szabály alkalmazásának lehetőségével elsősorban az ügyészségek éltek, a bíróságok ritkán. A fiatalkorúakkal szemben szívesebben alkalmaztak erkölcsi jellegű, képzettség növelését, oktatási hiányosságok pótlását elrendelő szabályokat.

Magatartási szabály megszegése miatt fiatalkorúakkal szemben 17 ügyben kellett eljárást kezdeményezni, melyből vádemelésre 5 ügyben, javítóintézeti nevelés elrendelésére 3 ügyben, próbára bocsátott esetében büntetés kiszabására 4 ügyben, szabadságvesztés elrendelésére 3 ügyben, ideiglenes elbocsátás megszüntetésére 2 ügyben.

A kábítószerrel való visszaélés miatt az úgynevezett „eltereléses” ügyek száma - az elmúlt évek tendenciáját követve - további csökkenést mutat, mely magyarázható azzal, hogy 2006. július 1-jétől az elterelés megkezdéséhez már nem szükséges az ügyész jogerős határozata, az elterelést e nélkül is megkezdheti a terhelt.

Kábítószerrel való visszaéléssel kapcsolatos ügyek alakulása			
áthozott	érkezett	befejezett	foly. maradt
3	12	5	10

A befejezett ügyek közül egy esetben nem vezetett eredményre a pártfogó felügyelet, a kliens önhibájából nem tett eleget kötelezettségének.

Megyénkben a pártfogottakkal való kapcsolattartás hatékony megszervezése – tekintettel a működési területünk településszerkezetének szétszórtságára - körültekintő tervezést igényel. Általánosságban leírható, hogy a pártfogottak túlnyomó többsége eleget tett a jelentkezési kötelezettségének. A fiatalkorú pártfogottakkal rendszerint havonta valósul meg a kapcsolattartás.

A pártfogó felügyelő feladata különösen, hogy segítse a pártfogott társadalomba történő beilleszkedését, a bűnismétlés elkerülését. Ellenőrizze és rendszeresen figyelemmel kísérrje, hogy a pártfogott betartja-e az előírt magatartási szabályokat, illetve milyen magatartást tanúsít az oktatási

intézményben, illetve lakóhelyén. Nem elsődleges feladata a pártfogolt életében jelentkező összes szociális probléma megoldása, de törekednie kell kompetencia határain belül történő megoldásokra. Speciális feladata a változás/változtatás motivációjának kialakítása, közvetítő/generáló szerep betöltése az adott problémára szakosodott intézmény és a terhelt között.

A családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok munkatársai és a pártfogó felügyelők együttműködése az elmúlt évben is eredményesnek értékelhető. Ennek keretében közös családlátogatások, napi illetve szükség szerinti személyes és telefonos információ csere is megvalósult.

A családgondozók a bűnelkövető fiatalokkal kapcsolatban releváns információkkal tudtak szolgálni a környezettanulmányok és pártfogó felügyelői vélemények készítéséhez is. A pártfogó felügyelet elrendelése előtt a fiatalot alapellátásban gondozták, illetve ha szükséges volt védelembe vételi eljárást kezdeményeztek ügyében.

A bűnisméltés megelőzése érdekében célszerű lenne, ha a több településen a fiatalok számára hasznos szabadidő eltöltési programok valósulnának meg, pl.: klubszerű közösségi foglalkozások, előadások a fiatalokat foglalkoztató kérdésekről, sportolási lehetőségek.

Jellemző bűnelkövetési módok:

Az előző évek adataival szinte megegyező arányokat mutatnak a bűnelkövetési módok. Legmagasabb a **vagyon elleni** bűncselekmények aránya 43%, ezek közül is kiemelkedő a lopások, rablások száma.

Ezt követi a **közrend elleni** bűncselekmények aránya 31%, ezek közül kiemelkedően magas a garázdaság. A **személy elleni** bűncselekmények aránya 10%, melyen belül a testi sértések száma kimagasló. A **házasság, család, az ifjúság és nemi erkölcs elleni** bűncselekmények az összes ügy 9%-át teszik ki.

Az **egyéb** kategóriába sorolható a közlekedési, gazdasági, államigazgatási, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni, emberiség elleni (etnikai, vallási csoport) bűncselekmények aránya összesen 7%.

A bűncselekmények elkövetéséhez vezető leggyakoribb okok a megyei tapasztalatok tükrében:

A legtöbb fiatalkorú pártfogolt esetében tapasztalható a halmozottan hátrányos társadalmi helyzet megléte, mely szoros összefüggésben van a bűnelkövetéssel. A család - mint elsődleges védelmet és támogató szerepet biztosító színtér - kiemelt helyen áll a veszélyeztető tényezők között, ha egyensúlya megbomlik. A fiatalkorú bűnelkövetők esetében 90 %-ban megfigyelhető a diszfunkcionálisan működő családi háttér, a hiányos szocializáció.

Megállapítható, hogy a fiatalkorú pártfogoltak iskolai végzettsége alacsony, ennek következtében a legális munkaerő-piacra való integrálásuk jelentősen akadályozott. Ebből eredően a szürke, illetve a fekete gazdaságban keresnek megélhetési lehetőséget.

Mélyíti a fennálló problémákat, ha a szülők sem rendelkeznek biztos jövedelemmel, vagy a szociális támogatásokra korlátozódik megélhetésük, a családi pénzzavar napi szinten jelentkezik.

Gyakori, hogy a családi problémák megoldására sok esetben az alkohol válik eszközzé, több szülő küzd alkoholfüggőségi problémával.

Az elégtelen és következtelen nevelés tendenciáját is gyakran tapasztaljuk, mely párosul a kontrollálatlan szabadidő eltöltésével, családon belüli kommunikáció beszűkülésével.

A tágabb környezeti hatások közül a bűnelkövetés hátterében gyakran meghúzódnak a megoldatlan iskolai konfliktusok, kudarcok, melyek kezeletlen indulatokat gerjesztenek. Munkánk során gyakran

tapasztaljuk azt a jelenséget, amikor az iskola tudomást szerez a fiatallal szemben indított büntetőeljárásról, azonnal lépéseket tesz az eltávolítására, illetve magántanulói státuszba helyezik. Ezáltal tovább nehezítik, illetve rontják a fiatalkorú esélyeit, mert a magántanulói státuszban egész napja marad kitöltetlenül, és felügyelet nélkül. Megoldást jelentene, ha az iskolákban több konfliktus kezelési módszer alkalmazására lenne lehetőség.

A fiatalkorúak szabadidős tevékenységével kapcsolatban elmondható, hogy naponta több órát töltenek a televízió előtt, a média által közvetített torz, és irreális értékrendszerrel próbálják feltölteni személyiségüket. Céltalanul csavarognak, szórakozóhelyeket rendszeresen látogatnak, sporttevékenységet elvétve végeznek, és könyveket rendkívül alacsony számban olvasnak.

A bűnelkövetés szubjektív okai között vezető helyet foglal el a negatív hatású kortárscsoportozás való erős kötődés, valamint a kalandvágy és kíváncsiság érvényesülése, mely kompenzációs hatású az alacsony önértékelés mellett.

A fiatalok életkori sajátosságaikból, és alkalmanként sérült személyiségstruktúrájukból adódóan könnyen befolyásolhatóak, jövőképük kialakulatlan. Az okok feltárásánál gyakran találkozunk a cselekmények hátterében agresszióval, konfliktus kezelési képesség alacsony szintjével, illetve a probléma megoldási technikák hiányos voltával.

A közérdekű munkabüntetés

A közérdekű munkabüntetés, azzal a fiatalkorú bűnelkövetővel szemben alkalmazható, aki a bírósági döntés meghozatalakor a 18. életévét betöltötte.

A vizsgált időszakban 40 fő közérdekű munka büntetés végrehajtását szervezték, ellenőrizték a pártfogó felügyelők, ebből 10 fiatal elítélt ledolgozta, 5 fő büntetését szabadságvesztésre változtatták át, 1 ügy áttételre került másik megyébe. Az év végén 24 fő töltötte büntetését vagy munkahely kijelölésre várt.

Azon munkáltatókkal akik, több éve foglalkoztatnak elítélteket munkakapcsolatunk megszilárdult, és sikerült újabb munkaadókat bevonni. Az év során megyénkben 38 munkáltató vállalta elítéltek foglalkoztatását, többségében az önkormányzatok intézményei, nonprofit szervezetek, valamint alacsony számban civil szervezetek és egyház.

A közérdekű munkabüntetésre ítélték foglalkoztatására nincs jogszabályi rendelkezés, ezért a munkáltatók szíveségből, vagy a pártfogó felügyelő személyes közbenjárása, jó kapcsolata alapján vállalták. A munkaügyi központok kevésbé tudtak segítséget nyújtani a munkáltatók felkutatásában.

Utógondozás és börtönpártfogás

Az utógondozás és börtönpártfogás a pártfogó felügyelői tevékenységek közül az egyetlen önkéntességen alapuló szolgáltatás, melyet a javítóintézetből, illetve a bv. intézetből szabadulók vehetnek igénybe.

Célja a szabadulás és az utógondozás előkészítése, melyet csoportos tájékoztatás és egyéni megbeszélés formájában bonyolítunk.

Megyénkben un. „gyűjtőházas” bv. intézet működik, ahol kevés az ítéletüket töltő fogvatartottak száma, többségük innen kerül szállítással a „letöltő házakba”.

Az utógondozó koordinátor kéthetente keddi napokon tartott meghallgatást a bv. intézetben azoknak az elítélteknek, akik már pártfogó felügyelet alatt álltak, vagy a szabadságvesztésük ideje alatt rendeltek el számukra felügyeletet. A többi elítélt csak információkérés, ill. segítségkérés céljából igényelte ezeket a meghallgatásokat.

A fiatalok esetében nem jellemző ennek a szolgáltatásnak igénybe vétele, mivel már nagykorúként szabadulnak a szabadságvesztés büntetésből, vagy javítóintézetből történő elbocsátásuk után nem kérnek utógondozást.

Közvetítői tevékenység

A tevékeny megbánást megalapozó közvetítés a helyreállító igazságszolgáltatás új eszköze 2007. január 1-jétől került bevezetésre, melyet mediátori képesítéssel rendelkező pártfogó felügyelő folytathat le, illetve ellenőrzi a megállapodásban foglaltak végrehajtását.

A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény 3.§ (1) bekezdése megteremtette annak a lehetőségét, hogy 2008-tól az ügyvédek is bekapcsolódhassanak a tevékenységbe. Szolgálatunknál 3 fő pártfogó felügyelő és 2009. július 1. óta egy ügyvéd végez közvetítői feladatokat.

A Be.221/A.§-a, illetve a Btk.36.§-a alapján közvetítői eljárásra a legfeljebb ötévi szabadságvesztés büntetéssel fenyegetett egyes személy elleni, közlekedési, vagy vagyon elleni bűncselekmények miatt indult büntetőeljárásban van lehetőség.

2009. évben 18 fő fiatalok ügyében függesztették fel a büntetőeljárást és ügyeiket közvetítői eljárásra utalta az eljáró hatóság az alábbi bontásban:

- lopás büntette miatt 11 fő
- súlyos testi sértés büntette miatt 1 fő
- rongálás vétsége miatt 4 fő
- zaklatás miatt 1 fő
- közúti baleset gondatlan okozása miatt 1 fő ügyében.

Az év során 17 ügyben fejeződött be a közvetítői tevékenység, 14 ügyben a megállapodás teljesült. Nem vezetett eredményre az eljárás 1 ügyben a felek önkéntes részvételének hiánya miatt, 2 esetben a terhelt a megállapodásban foglaltakat nem teljesítette.

Az országos adatokhoz viszonyítva megállapítható, hogy Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2009-ben jelentősen csökkent a közvetítői eljárás alkalmazása. Az összes ügyszámot vizsgálva 144 db (felnőttek esetében 126 db., fiatalok ügyeiben 18 db) ügy közül a bíróság 1 esetben alkalmazta ezt a jogintézményt, a többi ügyben az ügyészségtől érkeztek a megkeresések.

VI. KÁBITÓSZERÜGYI EGYEZTETŐ FÓRUM TEVÉKENYSÉGE

A Kábítószerügyi Egyeztető Fórum tevékenysége az önkéntességen és a multidiszciplinaritáson alapul, melynek jellemzője, hogy a fórumban számtalan szakterület képviselteti magát, az oktatástól a szociális munkán át, a gyógykezelésig és bűnüldözésig.

A Kábítószerügyi Egyeztető Fórum működési feltételeit, az önkormányzat mellett a Szociális és Munkaügyi Minisztérium (továbbiakban: SZMM) pályázat útján biztosítja. A pályázaton való megfelelés évről évre nehezebb feltételekhez kötött, mely valamelyest érthető, másrészt túlzottan tekinthető. Ennek is betudható, hogy a megyében korábban működő négy fórum (Jászberény, Karcag, Szolnok, Törökszentmiklós,) közül sajnálatosan csupán a szolnoki működik. Ennek oka ma sem fogalmazható meg másképpen, mint korábban, vagyis a többnyire szabadidőben, önkéntes alapon

végzett tevékenységgel szembeni irreális állami elvárásokra és az évek folyamán eluralkodó elbürokratizálódásra való reagálás, továbbá a „szélmalomharcokban” fokozatosan felörlődő, korábban még lelkes személyek kiégése, tevékenységük kvázi természetesnek vétele.

A KEF képviseltette magát mindkét országos **KEF konferencián**, koordinálta a **magyar – román interregionális programba** való megyei és városi bekapcsolódást. Az év folyamán a Szolnoki Kábítószerügyi Egyeztető Fórum több tagja vett részt, a Nemzeti **Drogmegelőzési Intézet által szervezett továbbképzéseken**.

Az Észak-alföldi Regionális Kábítószerügyi Egyeztető Fórum létrehozásában és annak működtetésében vállalt feladatait teljesítette. Ennek eredményeként elkészült a „*Drog-problémák kezelése az Észak-alföldi régióban*” című helyzetelemzés.

A rendelkezésünkre álló adatok alapján a szolnoki iskolák közül a drogproblémák kezelése-megelőzése témakörében kiírt OKM-SZMM pályázaton, csak 9 iskola pályázott. Közülük hat nyert támogatást. Ennek összértéke 3.204.200 forint. Az egyéb KAB pályázatokra a városból, csupán a Humán Szolgáltató Központ nyújtott be pályázati anyagot, melyet megnyert.

A média aktív tevékenységét, ahogyan eddig minden évben, külön ki kell emelnünk. Az Aktív rádió, a Szolnok Televízió Zrt. magazin és hírműsorok keretében rendszeresen foglalkozott a helyi droghelyzet, és az ellátórendszer bemutatásával, tevékenységének megismertetésével.

Az Új Néplap is több helyi és országos eseményről tájékoztatta a lakosságot. A szolnoki KEF média háttere messze a legjobb az Észak-alföldi régióban. Az „*Akarod látni a valóságot?*” című film elkészítéséhez jelentős segítséget nyújtott a Szolnok Televízió Zrt. Köszönjük munkájukat.

A Szolnoki Rendőrkapitányság, Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzatával együttműködve Szolnok város közterületeinek és szórakozóhelyeinek biztonságát javító, közösségfejlesztő bűnmegelőzési projekt bevezetését indította el 2005-ben „Biztonságos szórakozóhelyek” címmel.

A kezdeményezés célja, egy olyan együttműködési terv, - kompetencia-térkép -, működési modell megvalósítása, amely mintául szolgálhat a vendéglátó egységekben, – elsődlegesen zenés-táncos – szórakozóhelyeken szabadidejüket töltő fiatalok lehetőség szerinti drogmentes környezetben történő szórakozásának megvalósítására.

A szórakozóhely és a rendőrség együttműködése a kábítószer terjesztés elleni fellépésben lehet hatékony, a kábítószer-fogyasztás visszaszorítása érdekében más megoldások célravezetőek. A fiatalok szórakozási szokásai az elmúlt években megváltoztak, és egyre többen látogatják hétköznap és hétvégeken is a város zenés szórakozóhelyeit. Ennek oka, hogy a szabadidő eltöltésének szervezett keretei megszűntek és kontroll nélkül „kallódnak” a fiatalok.

A Szolnok városában működő biztonságos szórakozóhelyek program továbbfolytatásként olyan szabadidő-eltöltési lehetőségek széles spektrumának a megteremtését célozzuk meg, melyek megelőzik a droghasználatot. Ennek megvalósítása érdekében fogott össze a Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság, a Szolnoki Rendőrkapitányság és a Jubileum Bowling Center. A „Biztonságos szórakozóhelyek” programhoz 9 szolnoki szórakozóhely csatlakozott, köztük a Bowling Center is, melynek vezetősége vállalta azt, hogy kultúrált körülményeket teremtve biztosítja a városban élő fiatalok drogmentes környezetben történő szórakozását.

A Kornéliusz Háza Missziós Egyesület ez évben is tovább folytatta a német mintára kidolgozott speciális, szülőket is megszólító iskolai programját. A 2009/2010-es tanévben összesen 20 osztályban,

4 általános és 2 szakközépiskolában tartottak rendkívüli tanítási órákat és szülői értekezleteket, ami kb. 600 tanuló és 450 szülő elérését jelentette. Az iskolai programon túl az érdeklődő diákokkal az ifjúsági klubban találkoznak heti két alkalommal, ami biztosítja a fiatalokkal való folyamatos kapcsolattartást, „utánkövetést”. Jelenleg 30-35 tanuló vesz részt a klubfoglalkozásokon rendszeresen. A szülők számára pedig szülőcsoportokban kínálnak lehetőséget a közös beszélgetésekre. 2009-ben 12 szülő vett részt a 6 alkalomból álló csoportfoglalkozáson.

Hatóságunk is aktív részese a KEF érdemi munkájának, segítjük a programok megvalósulását, a rendezvényeken lehetőség szerint, a kutatásokban pedig – hatósági feladataink függvényében - részt veszünk.

VII. GYERMEKJOGI KÉPVISELŐ

A gyermekjogi képviselő hatáskörét a jogalkotó folyamatosan bővíti, így egyre szélesedik azon érintett gyermekek-, fiatalok köre, akiknek jogait, érdekeit képviselni hivatott.

Feladatköre ellátása érdekében, fogadóóra rendszeren keresztül tart kapcsolatot a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermekekkel és szüleikkel. Jelenleg a megye területén lévő összes gyermekotthonban és 20 város gyermekjóléti szolgálatában várja az Őt megkereső klienseket.

Alapvetően az a tapasztalata, hogy szinte településenként más a „bűn” meghatározása, és ezzel egyértelműen az arra adott reakciók is. A társadalmi tolerancia helyi viszonyok szerint változik. Ez időnként a családok vándorlási folyamatát erősíti fel.

Az alapellátásban lévő bűnmegelőzési feladatellátás tapasztalatai:

Amiről fontos beszélni:

- a gyermekkorú elkövetők csoportja a legvesélyeztetettebb. Életkorban nagyobb bűnelkövetők vonják be őket egyre súlyosabb cselekményeikbe. A gyermekkorúak pontosan tudják, hogy nem büntethetők, ezért mindig veszélyesebb helyzetbe keverednek. Kezdetben „bátorság próbának” tekintik, majd belejönnek. Módszereiket tökéletesítik, elismerést kapnak a környezetüktől vagy csak következtetlen reakciót és már személyiségük az antiszociális fejlődés útjára lépett.

Alig találni a területen olyan gyermeket, aki ellent tudott mondani az első bűncselekményének elkövetése után.

A pozitív támogatás elsősorban a családtól kellene, hogy érkezzon, de ez nem mindig biztosított. A gyermek számára az az igazi, ha a segítség időben érkezik, személyhez szól és a megküzdésben nem hagyjuk magára. Ehhez a struktúrához kellene felépíteni rendszerünket, mely sajnos tíz éve nem valósul meg. A gyermekek személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások köre hiányos. Az oktatási intézmény egyedüli terepe a 14 év alatti gyermekeket célzó bűnmegelőzési programok megvalósításának. Kisebb településen a könyvtár is szerepet vállal e feladat szervezésében.

- a fiatalok veszélyeztetettek

A fogyasztói társadalom teljes mértékben felnőttként kezeli őket, ezért nehéz életkoruknak megfelelően szinten tartani szükségleteiket. Szinte megakadályozhatatlan, hogy vendéglátó ipari egységekben alkohollal vagy egyéb élvezeti szerrel kiszolgálják, játékgép használatát korlátozzák kiskorúságuk miatt. Pénzt kapnak kamatos kamatra, illetve a család tartozását is képesek behajtani rajtuk. A drogok legnagyobb fogyasztótáborába közülük kerül ki.

Rá kellene jönni a társadalomnak, hogy a fiatalok két alapvető emberi szükségletet akarnak kielégíteni. A valakihez való tartozást illetve a teljesítményének elismerését. Olyan helyet kell

biztosítani számukra, amely megnyugtató védelmet és megértést nyújt számukra és legalisan tartózkodhatnak ott mégis épülésüket eredményezi.

Alternatív napközbeni ellátás biztosítását nem tapasztalta sehol a megyében. Kortárssegítők működéséről nincs információ. Ifjúsági pszichiátria intézménye régiós szinten van megvalósítva. A drogambulancia igénybevételét pozitív véleménnyel illetik a fiatalok, de megőrzést eredményez.

- kiskorúakkal szembeni elkövetők

Zsarolás – amely intenzíven jelen van a gyermekközösségekben. A megoldási módok elfogadhatatlanok (a jóvátétel, mint eszköz elől elzárkoznak az intézmények), mivel kiemelik a gyermekközösségekből (vagy magántanulóvá válik, vagy intézményváltás, vagy nevelésbe vétel).

Kiskorú veszélyeztetése - A szülők, felnőttek saját szükségletük kielégítésére használják a gyermeket. A fizikai bántalmazást esetei alkalmanként nehezen bizonyítható, a lelki bántalmazás pedig csak akkor, ha tartós, szinte diagnózisszerű a következmény. A környezet elme a jogtalannak látszó cselekmények mellett, ezzel kapcsolatban igen nagy a társadalmi tolerancia. A külső szemlélő félelemből vagy érdektelenségből nem lép, ezt nem lehet tudni. A gyermek veszélyeztetés legkonkrétabb megjelenési formája a közoktatás biztosításának elmulasztása.

- jelzőrendszer működése - változó. Intenzívebb együttműködést tapasztal irányukban. Az időben érkezett jelzés gyermekorsókat menthet meg. A tapasztalat az, hogy a veszélyeztetettség észlelése kezdeti stádiumában kerül felismerésre, de a konkrét problémát a jelzőrendszer tagjainak nehéz megfogalmazni. Nem szívesen írják le kezdeményezőként elsődleges tapasztalataikat.

Sok iskolának nehéz eldönteni, hogy mi a belső szabályzata alapján rendezést kívánó ügy, mi a jelzi kötelezettségbe tartozó.

Egyre több egészségügyi intézmény kapcsolódik be a gyerekvédelmi feladatellátásba (aktívan). Sajnos vannak, akik nem értik az együttműködés fontosságát, ezért értékes információ akad el a jelzőrendszeri tagnál. Problémásnak az orvosi igazolások nagy mennyiségét, amely nem minden esetben valós betegséget jelent.

Szakellátás:

- ideiglenes hatályú elhelyezés gyakorlata kiskorú veszélyeztetettségével kapcsolatban - A gyermekvédelmi gondoskodás e formáját nem mindig alkalmazzák a települések adekvát módon. Számítalan eset van, amikor bűncselekmény elkövetése után helyezik el, ideiglenes hatállyal a kiskorú szakellátásba. Véleménye szerint ezek nem megfelelő reakciók. A gyermeket ezzel egy megoldási kulcsot adnak a kezébe. Ismét „menekül” és nem a társadalomnak megfelelő értékek rombolása után ugyanazzal a helyi közösséggel kell szembenéznie és felvállalni a tettét. A kezdeti bűnelkövetés során általában még befolyásolható a gyermek utána nem. Az ideiglenes hatályú elhelyezés során hasonló helyzetű kortársával találkozhat a kiskorú, így megtalálja azt a közeget, ahol elismerést vált ki bűnelkövető magatartása.

- a nevelésbe vett gyermekek - esetében minden szocializációs szintéren jelen van a megelőző tevékenység. A gyermekotthonokban jellemzőbb az egységen belüli szerveződés, felvilágosító tevékenység. A nevelő szülői hálózatban elhelyezett kiskorúak szívesen kapcsolódnak be helyi szinten megvalósuló programokba.

- a speciális szükséglet - megállapítása MGYSZB- hoz kötött. Megyénkben nem alakult ki az a rendszer, mely szerint a speciális ellátást igénylő gyermek számára állapotának megfelelő gondozási helyet jelölnek ki, mivel nem történik meg a szakvéleményben a problémátípus megállapítása és az integrálhatóságuk tekintetében nem foglal állást a szakértői vélemény. Ezért a szakellátásban szinte minden lakásotthonba van elhelyezve speciális szükségletű gyermek. Ennek konkrét tartalma az, hogy együtt gondozni – nevelni a különböző szükségletű gyerekeket nagyon nehéz feladat. A gondozási hely szakmai program alapján dolgozik. A dokumentumban ki kell dolgozni és használhatóvá kell tenni azokat a lehetőségeket, amelyek tényleges segítséget tudnak nyújtani, ami szinte megvalósíthatatlan feladat.

-a speciális gyermekotthon - az előző témához kapcsolódva megállapítható, hogy nincs külön probléma típus szerint kialakított csoportok. Ezek alapján nagyon kötött a szakmai program megvalósítása. A speciális gyermekotthonba elhelyezett kiskorúak mintegy 10%-nál lehet tapasztalni eredményt a bűnismétlés megakadályozása terén. Sajnos a nem megfelelő elhelyezés több esetben negatív hatást vált ki a közösségben.

Összegezve:

A települések, kistérségek keresik a helyi értékeket, amellyel a lakosság, a civil szervezetek az intézmények bevonásával és összefogással, azonos szemlélettel képesek lépni a cél érdekében. Több helyen részese volt a szakmaközi megbeszéléseknek, melyet a gyermekjóléti szolgálat koordinált. A gyermekvédelem, nagyobb célcsoportot nem tud megszólítani. Bekapcsolódik a nevelési- oktatási intézmények felvilágosító – megelőző tevékenységébe, de inkább az egyéni esetkezeléssel biztosítja feladatát a bűnmegelőzés terén. Szabadidős programok inkább kisebb településeken valósulnak meg sikeresen.

VIII. EREDMÉNYEK, MEGOLDÁSRA VÁRÓ PROBLÉMÁK

Magunk eszközeivel –mint eddig is- hozzájárultunk a helyreállító igazságszolgáltatás mind szélesebb körű megismertetéséhez, mert célja *mind* a sértetti oldal, *mind* pedig az elkövetői oldal bűncselekmény előtti állapotának helyreállítása. Ennek a helyreállításnak az eszköze a sértetti oldal kiengesztelése egyrésztől, míg az elkövető bűnhődése másrésztől. Ez a szemléletmód távlatosan minden **közösségi konfliktus** feloldásának technikáját át kell haszna, ugyanis a helyreállítás kiválóan alkalmas lehet iskolai, családi, települési és más lokális konfliktusok kezelésére is. A helyreállító igazságszolgáltatás, mint konfliktuskezelési mód, hasznos segítség lehet a válságjeleket mutató család intézményének újraértelmezésében is. A belső konfliktusait hatékonyabban oldani képes család visszanyerheti elvesztett szocializációs és integrációs potenciálját is.

Szolnok az elsők között kapcsolódott be a –véleményünk szerint sokra hivatott, ezért követésre méltó- Biztonságos Szórakozóhely programba.

Támogatjuk azt, hogy a család intézményének meggyengült integrációs és szocializációs kapacitását kiválthassuk és a fiatalok számára a sikeres társadalmi beilleszkedés perspektíváját megadjuk, ehhez átfogó, sok forrásból táplálkozó és számos területen cselekvő ifjúságpolitikát kell kialakítani. Az ilyen koherens ifjúságpolitika, a maga sajátos intézkedéseivel, tehermentesíti a fiatalság problémáinak kezelésére amúgy sem maradéktalanul alkalmas családokat.

A szabadidős tevékenységek szervezésében is fontos szempont, hogy az erkölcsi veszélyzónában élő gyerekek (veszélyeztetők és veszélyeztetettek) és szüleik közös programokban vehessenek részt. A közösségi terek működtetése és az iskolai erőszak megelőzése érdekében is kérjük a települések előljáróit, fordítsanak figyelmet a csellengőkre.

A bűnmegelőzési tevékenység kapcsán a helyi önkormányzatoknál fontos eredmények születtek, az idézett éves statisztikák fejlődésről számolnak be, köszönet az illetékeseknek, akik felismerték a közösségi bűnmegelőzés tényleges jelentőségét és tettek az elérhető hatások érdekében. Néhány településen magas szintű gyermekvédelmi, bűnmegelőzési tevékenység folyik.

Továbbra is gond azonban, hogy még mindig kevés településen működik a bűnmegelőzéssel (is) foglalkozó önkormányzati bizottság, a pályázati rendszerbe pedig alig-alig tudtak az önkormányzatok kapcsolódni. A pályázatokhoz szükséges önerő biztosítása nem teljesíthető és többen a pályázati

kifizetések bizonytalansága miatt nem mertek belekezdeni. A bűnmegelőzési koncepciók, stratégiák elkészítése szépen folyik. Sok településről megkerestek bennünket az érdemi munka igényével.

A városokban ahol a stratégiák elkészültek, aszerint folyik a bűnmegelőzési tevékenység, viszont tervszerű és eredményes munkát csak úgy lehet végezni, ha ezekhez a feladatokhoz határidők és felelősök is tartoznak és a végén az elvégzett munkáról beszámolót, értékelést kell készíteni.

Probléma továbbra is a jelzőrendszer működéséből fakadó anomáliák orvoslása. Ennek érdekében a gyermekjóléti szolgálatok a legtöbb helyen hatalmas energiákat mozgósítanak, de még mindig vannak olyan szakemberek, akik nem kívánnak a –törvényi előírások ellenére sem- a jelzőrendszer alkotó elemei lenni.

A gyermekkori bűnmegelőzésben a leghatékonyabb eszköznek a kortársképzést tartjuk: minél több fogékony diákot meg kell nyerni, s fel kell készíteni arra, miként észlelheti a rizikótényezőket saját környezetében, miként terelheti önmaga jó irányba az eseményeket vagy a társait érintő válságszituációban kitől és hogyan kérhet segítséget.

Eredményeinkből is megemlítnék néhányat. Rendszeresen részt veszünk a megyei civil kerekasztal, a megyei gyermek és ifjúságvédelmi kerekasztal munkájában. Sikerült megismertetnünk e fórumokon a szociális és gyámhivatal szakmai véleményét, melyet a civilek is elfogadtak.

A Szociális és Gyámhivatal gyermek- és ifjúságvédelmi koordinátora 2009. évben kb. 40 alkalommal vett részt szakmai ellenőrzéseken, szakmai programokon, megbeszéléseken és tárgyalásokon. Ezek az alkalmak nagyon jó lehetőséget biztosítottak a bűnmegelőzés fontosságának állandó napirenden való tartására, számtalan megbeszélésre, illetve tárgyalásra került sor a jegyzőkkel, polgármesterekkel, bizottsági tagokkal, egyházak képviselőivel, civil szervezetekkel. Véleményünk szerint ezeken a személyes kapcsolatokon keresztül lehet leginkább élővé tenni a bűnmegelőzés „társadalmiasítását”.

A prevenció kérdéskörét illetően –meglátásunk szerint- fontos lenne egyrészt ifjúsággal foglalkozó, illetve bűnmegelőzéssel kapcsolatos törvény megalkotása, illetve a gyermekvédelmi törvény kiegészítése olyan a helyi önkormányzatokat kötelező jelleggel érintő, a helyi,- kistérségi szinten megjelenítendő bűnmegelőzéssel kapcsolatos intézkedések megjelölésével, amelyek a szakmai irányítást gyakorló felettes szerv vonatkozásában történő számon kérhetőség várható eredményességét garantálja.

Egyesített, koherens pályázati rendszerre van szükség, ami biztosítja a fenntartható fejlődést. Elengedhetetlen olyan multifaktorális rendszer kiépítése, működtetése, ami egy adott térségben komplex módon képes kezelni a gyermekjóléti, gyermekvédelmi, oktatási, kulturális rendszert. Így a gyermeknek a bölcsődei, óvodai nevelésbe belépve jól látható életpályamodellt leszünk képesek nyújtani a megfelelő, piacképes szaktudással bezárólag és be tudjuk mutatni a munkaerőpiacon való elhelyezkedésének lehetőségeit, az ahhoz alapvetően szükséges minőségi tartalmakat.

IX. ÖSSZEGZÉS, CÉLOK, FELADATOK

A Szociális és Gyámhivatal Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2009. évben is teljesítette a gyermek- és fiatalkorú bűnmegelőzés területén kötelezően reá háruló jogszabályi kötelezettségeit.

A települési önkormányzatok 2009. évi bűnmegelőzési tevékenységével kapcsolatos tapasztalatokat áttekintve, továbbra is alapvető fontosságúnak ítéljük a gyermekjóléti alapellátás szakmai színvonalának emelését annak érdekében is, hogy a gyermekjóléti szolgálatok valóban a jogszabályi

előírásoknak megfelelően eredményesen és hatékonyan működtethessék a Gyvt. 17. §-ában rögzített jelzőrendszert.

A jelzőrendszer tagjai között folyamatos a jog- és szakmai szabályok által meghatározott együttműködés. A jelzőrendszer fejlesztését első sorban szakmai képzésekkel kellene megvalósítani, a jogszabályi keretek pályázatok útján lehetővé teszik a jelzőrendszerben dolgozók képzését, ehhez a programhoz –amennyiben tényleg megvalósul- hivatalunk is csatlakozik.

Lényegi kérdés az anyagi forrás megteremtése a bűnmegelőzést is szolgáló helyi szabadidős, kulturális és sportprogramokhoz, különös figyelemmel a szegregált fiatalok képességeinek feltárására.

A megyében a Kamasz-tanya segítségével a gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzésében, az alkohol- és drog- prevencióban érintett valamennyi szervezet és intézmény közötti együttműködésre lehetőséget teremtő koordinációs fórum további működtetése, tevékenységkörének szélesítése.

A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése és csökkentése érdekében kiemelt hangsúlyt kívánunk fektetni a jegyzői gyámhatóságok, városi gyámhivatalok, a pártfogói felügyelői szolgálat, a rendőrség, az ügyészség, valamint a családsegítő- és gyermekjóléti szolgálatok közötti jelzőrendszer keretei között végzett munka további elmélyítésére.

Pályázati lehetőségek alkalmával a Megyei Rendőr-főkapitánysággal, valamint a Megyei Igazságügyi Hivatallal együttműködve tanfolyam jellegű továbbképzési programokat kívánunk szervezni a gyermekjóléti szolgálatok, a gyermekotthonok és a kollégium munkatársai, pedagógusok, nevelőszülők, a helyettes szülők, a nevelési tanácsadók, a védőnői hálózat dolgozói, a gyermek- és ifjúságvédelemmel foglalkozó más szakemberek számára. Ezen továbbképzési program fő célja: a veszélyeztető és a veszélyeztetett helyzetben lévő gyermekek és fiatalok felismerése és helyzetének javítása, valamint az érintett szakterületek szakembereinek további együttműködésének erősítése.

Rendszeresen tájékoztatjuk a helyi önkormányzatokat a bűnmegelőzéssel kapcsolatos, vagy azt érintő pályázati lehetőségekről és az eredményesség érdekében szakmai segítséget nyújtunk a pályázati anyag benyújtásához, bár a pályázati rendszer jelenleg csak kevés eredményt tud felmutatni.

A rendelkezésre álló valamennyi igénybevehető eszközzel el kívánjuk érni, hogy valamennyi település rendelkezzen (legalább kistérségi szinten) bűnmegelőzési koncepcióval (cselekvési programmal), ennek érdekében – az eddigiekhez hasonlóan módszertani segítséget nyújtunk.

Szükségesnek ítéljük a polgárőrség újonnan megalakult kistérségi és megyei szervezetével való szakmai kapcsolat további elmélyítését – a helyi közösségi bűnmegelőzést érintően – amelyet a gyermekvédelmi együttműködés előtt álló fontos kihívásnak tekintünk.

A Megyei Bűnmegelőzési Alapítvánnyal közösen segítséget nyújtunk a helyi közösségi bűnmegelőzési stratégiák elkészítésében.

A helyi civil, illetve társadalmi szervezeteknek önkormányzatok által történő támogatását fontosnak ítéljük, mivel ezen szervezetek sajátos eszközrendszereikkel, karitatív tevékenységükkel eredményesen, egyúttal alkotó módon tudnának bekapcsolódni a települési önkormányzatok által kötelezően ellátandó bűnmegelőzési feladatokba.

A szakmai főhatóságnak a működőképesség eléréséhez meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy a hátrányos helyzetben lévő gyermekek és fiatalok önismereti, konfliktuskezelő tréningeken, mentálhigiénés foglalkozásokon, valamint a helyreállító igazságszolgáltatás eszközeit alkalmazó eljárásokban, szabadidős programokban (élménypedagógiai foglalkozás, tábor, sportfoglalkozás) intézményesülve vehessenek részt, a gyermekvédelmi rendszer részéről felajánljuk szakmai együttműködésünket.

Támogatni kívánunk és előtérbe helyezünk minden olyan kezdeményezést, ami a helyi alkotó közösségek munkáját támogatja, mert hisszük, hogy a rendkívül nehéz társadalmi-, gazdasági helyzetünkből a kivezető utat csak az emberi kisközösségek új minősége tudja csak megteremteni, ahol gyermek-gyermekekkel, szülő-szülővel, (ember-emberrel) tényleges interakciókban tudja megismerni, megérteni –végső soron- megértetni egymást. A kisközösségek kooperációja tud olyan értékeket megteremteni, ami alapjául szolgálhat egy új társadalmi szociális, kohéziós rend kiépítésére, ahol minden együttműködést a közös célok, feladatok rendszere normalizál. Ezen célok között pedig megjelenik a szabadidő értelmes eltöltésének igénye, a bűnmegelőzés méltó helyére kerülhet.

Az állampolgári jogok biztosának megállapítása alapján mi is alapvetőnek tartjuk a gyermekvédelmi észlelő-és jelző rendszer minden tagjának a felelős munkáját és együttműködési hajlandóságának – akár jogszabályi erő általi- megerősítését.

A Jelentést készítette és összeállította:

Antal Ferenc
főtanácsos

Dr. Borbás István
osztályvezető

Szolnok, 2010. június 01.